KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS

SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ FAKULTETAS

VIEŠOSIOS POLITIKOS IR ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

Laura Liaučytė

SOCIALINIŲ PASLAUGŲ ADMINISTRAVIMAS: SKUODO RAJONO SAVIVALDYBĖS ATVEJIS

Bakalauro darbas

Darbo vadovas

lekt. V. Staponienė

KAUNAS 2015

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ FAKULTETAS
VIEŠOSIOS POLITIKOS IR ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

SOCIALINIŲ PASLAUGŲ ADMINISTRAVIMAS: SKUODO RAJONO SAVIVALDYBĖS ATVEJIS

Viešojo administravimo bakalauro darbas
Studijų programa 612N70001

DARBO VADOVAS

(parašas)

Lekt. V. Staponienė
2015-06-01

RECENZENTAS
(parašas)
Asist. V.Simonaitytė
2015-06-

ATLIKO
(parašas)
SHMMF-1/6 gr.stud.
L.Liaučytė
E.paštas:
laura.liaucyte@ktu.edu

2015-06-01

KAUNAS 2015

PATVIRTINIMAS APIE BAKALAURO BAIGIAMOJO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad parengtas **bakalauro darbas**

Socialinių paslaugų administravimas: Skuodo rajono savivaldybės atvejis

- atliktas savarankiškai ir jo dalys arba visas darbas nėra nukopijuotas nuo kitų autorių darbų;
- nebuvo pateiktas atsiskaitymui šiame ar kitame KTU fakultete arba kitoje aukštojoje mokykloje;
- pateiktos nuorodos į visus kitų autorių darbus, kurių medžiaga pasinaudota.

Laura Liaučytė

Vardas, pavardė

Parašas

2015-06-01

Data

Liaučytė, L. Socialinių paslaugų administravimas: Skuodo rajono savivaldybės atvejis. Viešojo administravimo bakalauro darbas. Studijų programa 612N70001. Vadovė lekt. V.Staponienė. Kaunas: Kauno technologijos universitetas, Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakultetas, 2015, 50 p.

SANTRAUKA

Bakalauro baigiamajame darbe analizuojamas socialinių paslaugų administravimas Skuodo rajono savivaldybėje. Savivaldybė yra viena iš svarbiausių institucijų administruojant ir teikiant socialines paslaugas. Socialinių paslaugų administravimo tema buvo svarbi jau nuo seniausių laikų, todėl keičiantis žmonių poreikiams yra tobulinama ir socialinių paslaugų administravimo sistema. Darbo objektu pasirinktas Socialinių paslaugų administravimas. Darbo dalykas - socialinių paslaugų administravimas Skuodo rajono savivaldybėje. Baigiamojo darbo tyrimo tikslas yra išanalizuoti socialinių paslaugų administravimą Skuodo rajono savivaldybėje. Tikslui pasiekti buvo iškelti trys uždaviniai: atskleisti socialinių paslaugų administravimo teorinius aspektus; išanalizuoti socialinių paslaugų institucinę sistemą ir teisinį reglamentavimą; išanalizuoti socialinių paslaugų administravimo situaciją Skuodo rajono savivaldybėje. Tyrimo metodai naudoti darbe: mokslinės literatūros analizė, internetinių šaltinių analizė, teisės aktų analizė, antrinė analizė, apibendrinimo metodas, turinio analizė, statistinių duomenų analizė, apibendrinimo metodas, Skuodo rajono savivaldybės bendrojo plano analizė ir Skuodo rajono savivaldybės socialinių paslaugų plano analizė. Bakalauro baigiamąjį darbą sudaro trys dalys. Pirmojoje darbo dalyje pateikiami socialinių paslaugų teoriniai aspektai. Pateikiama socialinių paslaugų samprata, pagal kokius bruožus socialinės paslaugos yra klasifikuojamos, pagrindiniai principai bei kai kurių Europos Sąjungos šalių socialinių paslaugų administravimo svarbiausius aspektus. Antroje dalyje atliekama socialinių paslaugų institucinė ir teisinio reglamentavimo teorinė analizė: išskiriamas teisinis reglamentavimas Lietuvoje ir Europos Sąjungos apskritai bei kokios institucijos atsakingos už socialinių paslaugų administravimą Lietuvoje. Trečia baigiamojo darbo dalis skirta išanalizuoti socialinių paslaugų administravimą Skuodo rajono savivaldybėje bei apžvelgti socialinių paslaugų teikimo situaciją rajone. Atlikus tyrimą galima teigti, kad Skuodo rajono savivaldybėje yra teikiamos socialinės paslaugos, gyventojų poreikiai yra patenkinami. Tačiau pastebėta, kad teikiamas paslaugas galima tobulinti bei trūksta įstaigų, kurios teiktų naujas paslaugas.

Liaučytė, L. *Administration of Social Services: Case of Skuodas District Municipality*. Bachelor‘s Thesis in Public Administration. Study Programe 612N70001. Supervisor lect. V.Staponienė. Kaunas: Faculty of Social Sciences, Humanities and Arts, Kaunas University of Technology, 2015, 50 p.

SUMMARY

The final Bachelor thesis analyzes the social services administration in Skuodas district municipality. The municipality is one of the most important institutions in the management and delivery of social services. All times, the theme of social service administration was important topic, so when changes the social situation in society social services are adapted to people’s needs. The subject of research in Bachelor Thesis is Administration of Social Services. The object of research is social services provided by Skuodas district municipality. The aim of the final work is to analyse the social services administration in Skuodas district municipality. To achieve the purpose of the work, the three tasks were set: to define the theoretical aspects of social services administration; to analysis of the institutional system and legal regulation in social service administration; analysis of the situation of social services administration in Skuodas district municipality. The research methods used at work: an analysis of scientific literature, analysis of online resources, legislation analysis, secondary analysis, method of summarizing, content analysis, analysis of statistical data, method of aggregation, Skuodas district municipal master plan analysis and analysis Social services plan of Skuodas district municipality. Bachelor Thesis consists of three parts. The first part of the work describes the concepts of social service, presents the essential characteristic of social service classification, the basic principles and some information about social service administration in European Union countries. The second part, performed the social service institutional and legislative regulation of the theoretical analysis: social service and social service administration institution in Lithuania and European Union. The third part in final work describe about social service administration and overview the social service situation in Skuodas district municipality. The reformed to research suggests that the Skuodas district municipality providing basic social services to the population. However, existing social services can be more improved and established new social services.

TURINYS

SANTRAUKA **4**
PAGRINDINĖS SĄVOKOS **8**
ĮVADAS **9**
1.SOCIALINIŲ PASLAUGŲ TEORINIAI ASPEKTAI **11**
1.1. Socialinių paslaugų administravimo samprata 11
1.2. Socialinių paslaugų klasifikavimas 14
1.3 Socialinių paslaugų administravimo principai 18
2. SOCIALINIŲ PASLAUGŲ INSTITUCINĖ SISTEMA IR TEISINIS REGLAMENTAVIMAS **21**
2.1. Socialinių paslaugų teisinis reglamentavimas 21
2.2. Socialinių paslaugų teisinis reglamentavimas Europos Sąjungoje 23
2.3. Institucijos reglamentuojančios socialinių paslaugų administravimą 25
2.4. Socialinių paslaugų administravimas ir teikimas Europos Sąjungoje 29
3. SOCIALINIŲ PASLAUGŲ ADMINISTRAVIMO ĮGYVENDINIMAS SKUODO RAJONE ANALIZĖ **32**
3.1. Socialinių paslaugų teikimo situacija Skuodo rajono savivaldybėje 32
3.2. Socialinių paslaugų skyrius Skuodo rajono savivaldybėje 40
3.3. Socialinių paslaugų teikimo organizavimo SSGG analizė 41
3.4. Prioritetinės socialinių paslaugų plėtros kryptys 44
IŠVADOS **46**
REKOMENDACIJOS **47**
LITERATŪRA **48**
PRIEDAI **51**

LENTELĖS

1 lentelė. Socialinių paslaugų sampratos aiškinimas. 12
2 lentelė. Socialinių paslaugų sąvokos apibrėžimai 13
3 lentelė. Socialinių paslaugų klasifikavimas 14
4 lentelė. Socialinės priežiūros paslaugų klasifikacija 16
5 lentelė. Socialinių paslaugų teikimo principai. 19
6 lentelė. Institucijų administruojančių socialines paslaugas funkcijos 28
7 lentelė. Skuodo rajono savivaldybės socialiniai rodikliai 33
8 lentelė. VšĮ Skuodo globos namų gyventojų skaičius 2014 m. pabaigoje 35
9 lentelė. Ylakių globos namų gyventojų skaičius 2014 m. 36
10 lentelė.Socialinės priežiūros (pagalbos į namus) paslaugos 2013 m. – 2014 m.. 41
11 lentelė. Skuodo ragono socialinių paslaugų organizavimo SSGG analizė..... 42

PAVEIKSLAI

1 pav. Socialinių paslaugų modeliai..... 30
2 pav. Socialinių paslaugų administravimo subjektai. 25
3 pav. Socialinių paslaugų departamento veiklos kompetencijos 27

PRIEDAI

1 PRIEDAS 52
2 PRIEDAS 56

PAGRINDINĖS SĄVOKOS

Decentralizacija – tai įstatymais pagrįstas valdymo funkcijų perdavimas iš centrinės valdžios institucijų savivaldos teisę turinčioms teritorijoms, kurios turėdamos įstatymų kompetenciją disponuoja finansiniais ištekliais ir gali laisvai veikti dėl kasdienio gyvenimo sričių (Išoraitė, 2007).

Europos Sąjunga – Europos valstybių asociacija, kuri siekia glaudesnės politinės, ekonimines ir socialinės dalyvaujančių šalių integracijos (Jarašiūnas, 2011).

Paslauga – yra veiksmas ar daugiafazis veiklos procesas, kuris neturi materialaus apčiuopiamo rezultato, kuris skiriamas patenkinti kito subjekto poreikius (Vengrienė, 2006, p.11).

Socialinės globos įstaiga – įstaiga, turinti teisę įstatymų numatyta tvarka teikti socialinę globą (Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas, 2006).

Socialinės paslaugos – tai paslaugos, kuriomis suteikiama pagalba asmeniui ar šeimai, dėl neįgalumo, amžiaus, socialinių problemų ar neturinčiam (praradusiam) gebėjimus savarankiškai rūpintis asmeniu ar šeimos gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime (Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas, 2006).

Savivaldybė – įstatymo nustatytas valstybės teritorijos administracinis vienetas, kurio bendruomenė turi Konstitucijos laiduotą savivaldos teisę, įgyvendinamą per to valstybės teritorijos administracinio vieneto nuolatinių gyventojų išrinktą savivaldybės tarybą, kuri sudaro jai atskaitingas vykdomąją ir kitas savivaldybės institucijas ir įstaigas įstatymams, Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Vyriausybė) ir savivaldybės tarybos sprendimams tiesiogiai įgyvendinti. Savivaldybė yra viešasis juridinis asmuo (Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas, 1994).

Viešasis administravimas – apibrėžiamas kaip įstatymų ir kitų teisės aktų reglamentuojama viešojo administravimo subjektų veikla, skirta įstatymams ir kitiems teisės aktams įgyvendinti: administracinių sprendimų priėmimas, įstatymų ir administracinių sprendimų įgyvendinimo kontrolė, įstatymų nustatytų administracinių paslaugų teikimas, viešųjų paslaugų teikimo administravimas ir viešojo administravimo subjekto vidaus administravimas (Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, 2014).

ĮVADAS

Socialinių paslaugų svarba ne tik Lietuvoje bet ir visame pasaulyje nuolat tampa vis aktualesnė tema. Tai lemia dėl spartaus visuomenės senėjimo, skurstančių šeimų padaugėjimo bei emigracijos. Socialinis paslaugų poreikis jaučiamas nuolat iš įvairaus amžiaus grupių: socialinės rizikos šeimos, seni vieniši žmonės, našlaičiai, asmenys piktnaudžiaujantys alkoholiu ir kt.

Socialinės paslaugos yra socialinės paramos dalis, kurių pagrindinis uždavinys yra teikti socialinę pagalbą įvairiomis formomis asmenims ar šeimoms, kurie negali patys savimi pasirūpinti. Lietuvos valstybė rūpinasi savo piliečiais, formuoja socialinės apsaugos politiką, kad Lietuvos piliečiams būtų suteiktos būtiniausios gyvenimo sąlygos.

Už socialinių paslaugų funkcionavimą yra atsakinga Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Kita svarbi institucija socialinių paslaugų administravime yra savivaldybė. Būtent savivaldybėms atitenka didžiausia atsakomybė administruojant socialines paslaugas, nes ši institucija tiesiogiai skirsto socialinę paramą paslaugų gavėjams. Vienas iš svarbiausių socialinės paramos principų – decentralizavimas. Šis principas tikslingai taikomas, nes niekas kitas geriau nežino vyraujančių problemų teritorijoje, kaip tik bendruomenės gyventojai.

Temos aktualumas. Socialinių paslaugų gavėjų skaičiaus didėjimas kelia vis didesnį susirūpinimą valdžios ir visuomenės atstovams. Toks veiksnys verčia mąstyti apie įvairesnius ir efektyvesnius socialinių paslaugų administravimo būdus. Šis veiksnys būdingas ne tik Lietuvai, bet ir pastebimas kitose Europos Sąjungos šalyse. Sprendžiant socialines problemas yra svarbu visuomenės supratingumas ir pilietiškumas, tarptautinis bendradarbiavimas. Šia tema nemažai analizuoja ir nagrinėja įvairius aspektus susijusius su socialinėmis paslaugomis, jų administravimu, teikimu ir tobulinimu, tokie autoriai, kaip Guogis, A. (2012), Bitinas, A. (2010), Išoraitė, M. (2007), Žalimienė, L. (2003), Munday, B. (2003) Valenta, A. (2000), ir kt.

Problema. Kokia yra socialinių paslaugų administravimo situacija Skuodo rajono savivaldybėje ir kaip ją pagerinti ?

Temos naujumas. Analizuojant įvairių autorių literatūrą pastebėta, kad didžiųjų Lietuvos miestų (Kauno, Klaipėdos, Šiaulių) socialinių paslaugų administravimo tema ir atskiri atvejai yra išnagrinėti, o kalbant apie mažesnius miestus - tyrimų trūksta. Šiame darbe atkreipiamas dėmesys į mažą miestą, taigi bus analizuojama socialinių paslaugų administravimo ypatumai Skuodo rajono savivaldybėje.

Darbo objektas. Socialinių paslaugų administravimas.

Darbo dalykas. Socialinių paslaugų administravimas Skuodo rajono savivaldybėje.

Darbo tikslas. Išanalizuoti socialinių paslaugų administravimą Skuodo rajono savivaldybėje.

Darbo uždaviniai:

1. Atskleisti socialinių paslaugų administravimo teorinius aspektus.
2. Išanalizuoti socialinių paslaugų institucinę sistemą ir teisinį reglamentavimą.
3. Išanalizuoti socialinių paslaugų administravimo situaciją Skuodo rajono savivaldybėje.

Darbe taikyti tyrimo metodai. Rengiant bakalauro baigiamąjį darbą naudoti šie metodai: mokslinės literatūros analizė, internetinių šaltinių analizė, teisės aktų analizė, antrinė analizė, turinio analizė, statistinių duomenų analizė, apibendrinimo metodas, Skuodo rajono savivaldybės bendrojo plano analizė ir Skuodo rajono savivaldybės socialinių paslaugų plano analizė. Taikant mokslinės literatūros metodą ir internetinių šaltinių analizę buvo išanalizuota socialinių paslaugų samprata, pateikta klasifikacija ir svarbiausi paslaugų teikimo principai. Pasitelkus teisės aktų analizę buvo išskirtas teisinis socialinių paslaugų administravimas Lietuvoje ir Europos Sąjungoje. Nagrinėjant Skuodo rajono savivaldybės atvejį, kaip yra administruojamos socialinės paslaugas buvo analizuojamas Skuodo rajono savivaldybės socialinių paslaugų planas. Skyrių ir poskyrių pabaigoje pateikiami apibendrinimai, susisteminta svarbiausia informacija taikant apibendrinimo metodą.

Darbo struktūra. Bakalauro baigiamąjį darbą sudaro: sąvokų sąrašas, įvadas; santrauka (lietuvių ir anglų kalbomis); lentelių, paveikslų ir priedų sąrašas; trys skyriai; išvados ir rekomendacijos; 46 literatūros šaltiniai. Darbo apimtis be priedų – 50 puslapių.

Pirmoje darbo dalyje pateikiama pirminė informaciją apie socialines paslaugas, susisteminti svarbiausi socialinių paslaugų administravimo principai, samprata, klasifikacija bei pateikiami pavyzdžiai, kaip socialinės paslaugos yra administruojamos kitose Europos Sąjungos šalyse. Antroje darbo dalyje analizuojami dokumentai, kurie reglamentuoja socialinių paslaugų administravimą bei institucijas organizuojančias socialines paslaugas. Trečioje darbo dalyje pateikiama Skuodo rajono savivaldybės socialinių paslaugų administravimo atvejis, parengta SSGG analizė. Naudotą literatūrą daugiausiai sudaro moksliniai leidiniai, moksliniai straipsniai, teisės aktai, buvo panaudotas žodynas bei internetiniai tinklalapiai.

1. SOCIALINIŲ PASLAUGŲ TEORINIAI ASPEKTAI

Socialinių paslaugų teikimas ir organizavimas yra itin aktuali tema. Pastebima, kad susiduriama su nemažais iššūkiais šioje srityje. Nors socialinių paslaugų organizavimo aspektai yra tobulinami, vis vien šioje srityje iki šiol yra svarbių diskusinių klausimų. Už socialinių paslaugų teikimą ir organizavimą yra atsakingos savivaldybės. Būtent jos yra atsakingos, kad savivaldybėje socialinė gerovė būtų pasiekiama ir prieinama kiekvienam savivaldybės gyventojui. Svarbu aiškiai suprasti svarbiausias sąvokas socialinių paslaugų administravime. Pasitaiko atvejų, kai savivaldybių gyventojai vietos institucijai kelia aukštus reikalavimus, todėl būtina suvokti socialinių paslaugų administravimo ypatumus, žinoti administravimo principus ir sistemą.

1.1. Socialinių paslaugų administravimo samprata

Analizuojant socialines paslaugas, pirmiausia reikia apibrėžti svarbiausias sąvokas: „socialinis“, „paslauga“, „savivalda“, „administravimas“. Literatūroje įvairūs autoriai skirtingai apibrėžia socialines paslaugas. Skirtinga socialinių paslaugų samprata priklauso nuo įvairių faktorių. Nors sąvokos apibrėžiamos skirtingai, tačiau socialinių paslaugų tikslas išlieka tas pats – sudaryti sąlygas asmeniui ar šeimai ugdyti socialinius gebėjimus, įveikti socialinę atskirtį ir susidariusias problemas.

Sąvokai „paslauga“ galima rasti nemažai skirtingų autorių apibūdinimų ir paaiškinimų. Vainienė (2013) aiškina taip, kad paslauga yra ekonominė gėrybė, patenkinanti vartotojų poreikius, tačiau negalima išsaugoti bei neturinti materialios formos, todėl suvartojama gavimo metu. Svarbu tai, kad prekė ir paslauga, kaip sąvokos yra aiškiai ir konkrečiai išskiriamos. Prekė, tai bet koks daiktas, kitaip tariant kilnojamasis turtas, siūlomas parduoti ar parduodamas vartotojui. O paslauga vadinama veikla, kuri turi dvi funkcines paskirtis, viena iš jų pagalba vartotojui, o antroji paslaugos paskirtis, tai vartojimo prekių taisymas. Tokiu atveju yra tenkinami konkretūs vartotojo poreikiai. Tačiau galime pastebėti, kad labiausiai dominuojančios savybės yra neapčiuopiamumas, heterogeniškumas, kliento dalyvavimas, vartojimo ir teikimo neatskiriamumas, kaupimo ir sandėliavimo nebuvimas bei nuosavybės nekeičiamumas (Langvinienė, Vengrienė, 2005).

Kita svarbi sąvoka nagrinėjant socialinių paslaugų administravimo tematiką yra „socialinis“ apibrėžimas. Sąvoka paaiškinama, kaip visuomenės, visuomeninis, susijęs su visuomenės gyvenimu (Tarptautinių žodžių žodynas, nd). Analizuojant terminą atskirai negalima aiškiau pamatyti tikrosios sąvokos reikšmės. Todėl naudinga vartoti junginį „socialinės paslaugos“. Būtina paminėti, kad yra

išskiriamas pagrindinis socialinių paslaugų tikslas – tai grąžinti žmogaus gebėjimą pairūpinti savimi, integruoti į visuomenę, sudarant jo orumą nežeminančias gyvenimo sąlygas, kai jis pats to negali padaryti. Svarbu sudaryti sąlygas šeimai ar asmeniui stiprinti ar ugdyti gebėjimus bei galimybes savarankiškai spręsti socialines problemas, įveikti socialinę atskirtį (Indrašienė, Margelienė, 2009b, p.143). Socialinės paslaugos yra tokios paslaugos, kuriomis suteikiama pagalba asmeniui ar šeimai, dėl neįgalumo, amžiaus, socialinių problemų iš dalies arba visiškai neįgijusiam, neturinčiam arba praradusiam galimybes ir gebėjimus savarankiškai rūpintis asmeniu ar šeimos gyvenimu bei dalyvauti visuomeniniame gyvenime. Štai kiti mokslininkai, tokie kaip Guogis, Bernotas, Ūselis (2000b) apie socialines paslaugas teigia, kad jos „yra viena iš sudėtingiausių socialinės apsaugos sistemos dalių, kurių tikslas padėti žmonėms, neturintiems finansinių resursų (arba jų turintiems nepakankamai)“. Socialinių paslaugų teikimas padeda užkirsti kelią asmens, bendruomenės, šeimos socialinėms problemoms kilti bei visos visuomenės socialiniam saugumui užtikrinti. Žalimienės (2003) teigimu, socialinės paslaugos suprantamos siaurąja ir plačiąja prasmėmis. Autorės nuomone, socialinės paslaugos klasifikuojamos dviem aspektais (žr. 1 lentelė).

1 lentelė. Socialinių paslaugų sampratos aiškinimas

SĄVOKA	PAAIŠKINIMAS
Siaurąja prasme	Paslaugos, kurias teikia šiuolaikinė socialinė apsaugos sistema, apimanti aštuonias socialines rizikas (ligas, socialinę atskirtį, būstą, nedarbą, našlystę, invalidumą, vaikus, senatvę.
Plačiąja prasme	Visuomenei teikiamos socialinės paslaugos, kurias sudaro: laisvalaikio, švietimo, socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros, sporto, kultūros paslaugos.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Žalimiene, L. (2003)

Pateikti socialinių paslaugų sampratos aiškinimai yra skirtingi, bet tuo pačiu ir turintys daug panašumų. Svarbiausia tai, kad tiek viena, tiek kita prasme socialinė paslauga atlieka didžiulį vaidmenį socialines paslaugas gaunančio žmogaus gyvenime. Literatūroje įvairūs autoriai šias paslaugas apibrėžia skirtingai, tai pateikta lentelėje (žr. 2 lentelė). Remiantis pateiktais socialinių paslaugų apibrėžimais teigiama, kad įvairių autorių nuomonė apie socialines paslaugas yra skirtinga. Galima išskirti ir bendrą bruožą, kuris vienija jų apibrėžimus: tai asmens svarbiausių poreikių tenkinimas, kai asmuo nepajėgia to padaryti pats, siekiant pagerinti asmens sąlygas bei užkirsti kelią tolimesnėms problemoms.

2 lentelė. Socialinių paslaugų sąvokos apibrėžimai

Autorius	Apibrėžimas
Žalimienė (2003)	Socialinės paslaugos, tai nematerialiai tam tikrai visuomenės daliai suteikta pagalba.
Guogis (2000 a)	Teigia, kad socialinės paslaugos - tai pagrindinių valstybės socialinio pobūdžio programų vykdymo būdas bei socialinės apsaugos tarnybų teikiamos ne medicinos srities paslaugos.
Andrašiūnienė (2007)	Tai priemonės, kuriomis siekiama sudaryti būtiniausias gyvenimo sąlygas asmenims, kad jie galėtų pasirūpinti savimi, tai padeda suteikti kitas žmogus ar grupės.
Dromantienė (2008)	Socialinės paslaugos tai pagalbos asmenims suteikimas įvairiomis nepiniginėmis formomis, siekiant sugrąžinti asmenims gebėjimą rūpintis savimi bei integruotis visuomenėje.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Žalimiene, L.(2003); Andrašiūniene, M (2007); Dromantiene, L.(2008); Guogiu, A.(2000 a)

Pagrindinės socialinių paslaugų administravimo institucijos yra : Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Socialinių paslaugų priežiūros departamentas bei savivaldybės. Savivaldybių suteiktoms kompetencijoms socialinių paslaugų administravimo kontekste yra skiriamas ypatingas dėmesys, kadangi pagrindinė socialinių paslaugų organizatorė Lietuvoje yra savivaldybė. Savivaldybė analizuoja visuomenės grupių poreikius, planuoja lėšas paslaugoms finansuoti. Savivaldybė yra valstybės teritorijos administracinis vienetas, kurio bendruomenė, turi savivaldos teisę, įgyvendinamą per gyventojų išrinktą savivaldybės tarybą. O „vietos savivalda“, administracinio vieneto nuolatinių gyventojų bendruomenės turi savivaldos teisę, savitvarką pagal Konstitucijos numatytą kompetenciją. Suteikus didesnes galias pačioms bendruomenėms bei jų išrinktoms vietos valdžios institucijoms spręsti problemas, kurias jos išmano geriausiai, rezultatai labiausiai atitinka gyventojų lūkesčius (Paulikas, Adomonis, 2003, p.66). Savivalda yra ypač svarbi gyventojams, socialinių paslaugų gavėjams, nes kiekvienas gyventojas turi galimybę įtakoti valdžios atstovus sau naudinga linkme. Savivaldybė atsako už socialinių paslaugų teikimo teritorijos gyventojams užtikrinimą bei yra arčiausiai gyventojų esanti institucija.

Paskutinė, tačiau ne mažiau svarbi sąvoka „administravimas“. Remiantis Raipa (2002, p. 14), „terminas *administravimas* dažniausiai suprantamas kaip priemonė organizuoti, sutelkti žmogiškuosius ir materialinius bei finansinius išteklius, siekiant įgyvendinti valstybės valią ir politinius sprendimus, įvairių socialinių grupių interesams tenkinti.“ Autorius taip pat pabrėžia, kad terminas *viešasis administravimas* vartojamas platesne prasme, įgyvendinant planavimo, organizavimo, vadovavimo, koordinavimo ir veiklos kontrolės funkcijas, kurias įgyvendina įvairių lygių viešosios institucijos.

Nėra vieno teisingiausio teiginio apibūdinančio vieną ar kitą sąvoką. Įvairių teiginių ir nuomonių analizavimas padeda mąstyti, ieškoti teisingiausio ir tinkamiausio varianto. Įvardijant svarbiausius sąvokos „paslauga“ bruožus, galime pasakyti, jog tai neapčiuopiamas procesas dalyvaujant tiekėjui ir gavėjui. Apibrėžimas „socialinis“ reiškia visą visuomenę apimančią, visuomeninis. Sujungus šias dvi

sąvokas („socialinės paslaugos“), apibendrintai galime pasakyti, kad tai itin svarbios paslaugos žmonėms, kurie negali savimi pasirūpinti. Savivaldybės yra atsakingos, kad tokios paslaugos pasiektų tuos žmonės, kuriems labiausiai to reikia.

1.2. Socialinių paslaugų klasifikavimas

Analizuojant socialinės paslaugos būtina pateikti šios srities paslaugų klasifikaciją, kadangi išskiriama nemažai socialinių paslaugų rūšių pagal tam tikrus požymius. Socialinės paslaugos apibrėžiamos pagal jų turinį, pagal atskiras socialinių paslaugų rūšis bei socialinių paslaugų įstaigų tipus. Taigi, socialines paslaugas klasifikuojamos pagal dvi pagrinines grupes: socialinės paslaugos pobūdį ir pagal socialinės paslaugos klientų grupes.

***Pirmoji analizuojama grupė*, socialinės paslaugos pagal pobūdį**. Socialinės paslaugos skirstomos į bendrąsias ir specialiąsias (žr. 3 lentelė). Bendrosios socialinės paslaugos Kaminskienės (2011), apibrėžiamos, taip, kad „jos yra atskiros, be nuolatinės specialistų priežiūros teikiamos paslaugos“. Bendrųjų socialinių paslaugų tikslas – ugdyti, kompensuoti asmens ar šeimos gebėjimus savarankiškai rūpintis asmeniniu ar šeimos gyvenimu. Šios paslaugos teikiamos socialinių paslaugų įstaigose arba asmens gaunančio paslaugas, namuose. Nuo socialinio paslaugų poreikio priklauso paslaugų teikimo trukmė ir teikimo dažnumas. Bendrosios paslaugos yra: informavimas, konsultavimas, atstovavimas, tarpininkavimas, sociokultūrinės, transporto organizavimas, aprūpinimas būtiniausiais daiktais ir kitos.

3 lentelė. Socialinių paslaugų klasifikavimas

SOCIALINĖS PASLAUGOS	
BENDROSIOS PASLAUGOS	Informavimas, konsultavimas, tarpininkavimas ir atstovavimas, maitinimo organizavimas, aprūpinimas būtiniausiais drabužiais ir avalyne, transporto organizavimas, sociokultūrinės paslaugos, asmens higienos ir priežiūros paslaugų organizavimas, kitos bendrosios paslaugos.
SPECIALIOSIOS PASLAUGOS	**Socialinė priežiūra** (pagalba į namus, socialinių įgūdžių ugdymas ir palaikymas, apgyvendinimas savarankiško gyvenimo namuose, laikinas apnakvindinimas, intensyvi krizių įveikimo pagalba). **Socialinė globa (**dienos socialinė globa, trumpalaikė socialinė globa, ilgalaikė socialinė globa**).**

Šaltinis : parengta autorės remiantis Kniauzaite, E. (n.d)

Bendrųjų paslaugų klasifikacijoje iš viso yra išskiriamos devynios paslaugos, kiekviena iš jų yra specifiška, turinti tik tai paslaugai būdingų bruožų. Viena iš jų *informavimas*. Tai – asmeniui ar šeimai

suteikiama reikalinga pagalba apie socialinę pagalbą. Šią paslaugą gali gauti socialinės rizikos vaikai ir jų šeimos, vaikai su negalia, vaikai likę be tėvų, senyvo amžiaus asmenys ir kiti. Dažniausiai paslaugos yra suteikiamos vieną kartą. *Konsultavimas* – šią paslaugą teikia socialinis darbuotojas, su kuriuo kartu yra analizuojama ir bandoma išspręsti asmens ar šeimos probleminę situaciją. Gavėjais dažniausiai tampa socialinės rizikos vaikai bei socialinės rizikos šeimos. *Tarpininkavimas ir atstovavimas* – tai tarpininkavimas tarp asmens ir jo aplinkos, padedant jam svarbiais buities klausimais (tvarkant dokumentus, mokant mokesčius, teisiniais ir sveikatos sutrikimo atvejais) bei sprendžiant kitas įvairias asmens problemas. Paslauga trunka iki tol, kol bus išspręsta problema. *Maitinimo organizavimas* – tai tokia socialinė paslauga, kurios metu padedama asmenims, kurie dėl nepakankamo savarankiškumo ar nepakankamų pajamų negali maitintis. Maitinimas organizuojamas pristatant maistą į namus, suteikiant maitinimą valgyklose nemokamai. *Aprūpinimas būtiniausiais drabužiais ir avalyne* – būtiniausių reikmenų skurstantiesiems teikimas (drabužiai, avalynė ir kiti reikmenys). *Transporto organizavimas* – paslauga teikiama asmenims, kurie dėl negalios, ligos ar kitų problemų negali naudotis visuomeniniu ar individualiu transportu. *Sociokultūrinės paslaugos* – tai apima laisvalaikio organizavimą prevenciniais tikslais, siekiant sumažinti socialinę atskirtį, aktyvinti bendruomenes, skatinant bendravimą. Dažniausiai šios paslaugos yra teikiamos bendruomenės namuose, dienos centruose (Pilipavičienė, 2006).

Analizuojant specialiąsias socialines paslaugas pastebėta, kad jos skiriasi nuo bendrųjų socialinių paslaugų tuo, kad specialiosios socialinės paslaugos yra visuma paslaugų, teikiamų asmeniui ar šeimai, kuriam nepakanka gebėjimų rūpintis savo gyvenimu, dalyvauti visuomeniniame gyvenime. Specialiosios paslaugos taip pat kaip ir bendrosios teikiamos socialinių paslaugų įstaigose ar asmens namuose. Paslaugų teikimo trukmė taip pat priklauso nuo poreikio. Specialiosios socialinės paslaugos skirstomos į socialinę priežiūrą ir socialinę globą.

Socialinė priežiūra teikiama, kaip kompleksinė paslauga asmeniui ar šeimai, bet tai nuolatinės specialistų priežiūros nereikalaujanti paslauga. Socialinės priežiūros paslaugos yra šios: pagalba į namus, socialinių įgūdžių palaikymas ir ugdymas, apgyvendinimas savarankiško gyvenimo namuose, laikinas apnakvindinimas, intensyvi krizių įveikimo pagalba (žr. 4 lentelė). Pagalba į namus, pasak Indrašienės, Katkonienės (2011a, p. 268), yra laikoma prioritetine socialinių paslaugų rūšimi, nes yra galimybė suteikti sąlygas, kurios pagerina vartotojų gyvenimo kokybę, gyvenant savo namuose. Tokiu atveju žmogui yra suteikiamos sąlygos ilgiau išlikti savarankiškam. Pagalba į namus dažniausiai suteikiama vyresnio amžiaus žmonėms, kuriems socialinis darbuotojas padeda tvarkytis buityje ar dalyvauti visuomeniniame gyvenime. Tokia pagalba teikiama individualiai, atsižvelgiant į kiekvieno asmens poreikius.

4 lentelė. Socialinės priežiūros paslaugų klasifikacija

Paslauga	Apibūdinimas
Pagalba į namus	Asmens namuose yra suteikiamos paslaugos, kurios padeda tvarkytis buityje ir dalyvauti visuomenės gyvenime. Pagalba į namus paslaugų sudėtis kiekvienam asmeniui yra pritaikoma individualiai, atsižvelgiant į poreikius. Tačiau yra vienas specifinis bruožas šiai paslaugai, tai kad įgyvendinant poreikius turi susidėti ne mažiau kaip iš trijų paslaugų.
Socialinių įgūdžių palaikymas	Apibrėžiama, kaip dienos metu teikiamos paslaugos asmenims, siekiant palaikyti ar atstatyti savarankiškumą atliekant įvairias veiklas visuomeniniame ir asmeniniame gyvenime. Ši paslauga teikiama pagal vartotojo poreikį, todėl teikimo trukmė gali būti įvairi.
Apgyvendinimas savarankiško gyvenimo namuose	Asmenims suteikiamos reikalingos sąlygos, namų aplinka, kuriems nereikia nuolatinės priežiūros. Jiems pakanka, kad būtų sudarytos sąlygos savarankiškai tvarkytis. Savarankiško gyvenimo namuose asmenys tvarkosi patys: gamina maistą, apsiperka parduotuvėse, moka už komunalines paslaugas (kartais padedant socialiniam darbuotojui).
Laikinas apnakvindinimas	Krizių atvejais, šeimoje iškilus problemoms asmenims suteikiamos nakvynės paslaugos. Taip pat suteikiamos kitos žmogui būtinos sąlygos (galimybė pasirūpinti higiena). Apnakvindinama ne ilgiau kaip tris paras.
Intensyvi krizių įveikimo pagalba	Suteikiama pagalba asmeniui ar šeimai, atsidūrus krizinėje situacijoje. Teikimo vieta dažniausiai tampa įvykio vieta arba socialinių paslaugų įstaigos.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Indrašiene, V., Katkoniene, A (2011a);

Analizuojant socialinę globą būtina nustatyta, kad šiuo atveju yra teikiama kompleksinė pagalba, kuriai reikalinga nuolatinė specialistų priežiūra. Socialinės globos paslaugos skirstomos į : dienos socialinę globą, trumpalaikę socialinę globą ir ilgalaikę socialinę globą (Išoraitė, 2007, p.28):

- *Dienos socialinė globa* - ši paslauga apibūdinama, kaip visuma paslaugų, kuriomis asmeniui teikiama kompleksinė pagalba, reikalaujanti nuolatinės specialistų priežiūros dienos metu. Šią paslaugą naudoja vaikai, suaugę ir senyvo amžiaus žmonės su negalia. Teikiama nuo 3 iki 8 val. per dieną, iki 5 kartų per savaitę institucijoje. O asmens namuose paslauga teikiama nuo 3 iki 8 val. per parą, iki 7 kartų per savaitę.
- *Trumpalaikė socialinė globa* - tai visuma paslaugų, kuriomis asmeniui teikiama kompleksinė pagalba, krizių atvejais reikalinga nuolatinė specialistų priežiūra, kai vaikai laikinai netenka tėvų globos ar prižiūrinčių šeimos narių. Taip pat tai galioja suaugusiems asmenims, kurie įeina į rizikos grupę ir po medicininės reabilitacijos siekia integruotis į visuomenę.
- *Ilgalaikė socialinė globa* – tai visiškai nesavarankiškam asmeniui teikiama kompleksinė visuma paslaugų bei suteikiama nuolatinė specialistų priežiūra.

***Antra analizuojama socialinių paslaugų grupė*, pagal socialinių paslaugų gavėjus.** Žalimienė (2003), socialinės paslaugos pagal klientų grupes klasifikuoja plačiau ir detaliau (nei tai, kaip yra pateikta Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatyme): seni žmonės nuo 65-75 m., 76-85 m., 86 m. ir vyresni bei jų šeimos; neįgalūs suaugę bei neįgalūs vaikai, kurie skirstomi į turinčius fizinę ar proto negalią bei jų šeimos; probleminės šeimos, kuriose tėvai neprižiūri vaikų, gyvena asocialiai, šeimos, kuriose tėvai turi problemų dėl vaikų elgesio; rizikos grupės asmenys, kurie piktnaudžiauja alkoholiu, narkotikais, benamiai, bedarbiai ir kt.; kitos grupės, kurioms priklauso etninės mažumos, emigrantai, pabėgėliai. Žalimienės, Lazutkos (2009, p.24) teigimu, „ socialinės globos paslaugos užtikrina nepiniginę pagalbą asmenims, patiriantiems tokią socialinę riziką, kaip invalidumas, senatvė, našlystė, nedarbas, būsto neturėjimas, vaikų nepriežiūra, socialinė atskirtis. Taigi, šių paslaugų gavėjai yra neįgalieji, senyvo amžiaus asmenys, socialinės rizikos šeimos ir vaikai, alkoholiu ar narkotikais piktnaudžiaujantys asmenys, ilgalaikiai bedarbiai, prekybos žmonėmis aukos ir kt.“.

Socialinių paslaugų gavėjas yra svarbi dalis, visos socialinių paslaugų teikimo sistemoje. Skirti dėmesio šiam subjektui yra būtina, nes nuo jo poreikių priklauso visa socialinių paslaugų sistema. Kadangi socialinių paslaugų gavėjas, kaip asmenybė yra silpna ir nepilnavertė, todėl ir kyla problemos. Apskritai kalbant, aplinkoje esantys „ rinkos dalyviai “ yra pajėgūs priimti racionalius sprendimus ir turi pakankamai galios ir resursų juos įvykdyti. Tačiau kalbant apie socialinių paslaugų vartotojus, turima galvoje, kad jiems yra būdingas socialinis pažeidžiamumas, žmogiškojo bei socialinio kapitalo neturėjimas ir gerokai menkesnės galios įgyventinti savo sumanymus. Išskiriama, kad jie dažniausiai yra žemesnio išsilavinimo, neturi darbinių įgūdžių arba juos dėl amžiaus yra praradę ar dėl žalingo gyvenimo būdo (pvz., narkotikais, alkoholiu piktnaudžiaujantys asmenys). Nepasitiki savo jėgomis (pvz., vaikai iš globos namų). Įvardijamos tokios gavėjų grupės: socialinės rizikos vaikai ir jų šeimos, vaikai su negalia, be tėvų globos likę vaikai, suaugę asmenys su negalia, senyvo amžiaus asmenys, vaikus globojančios šeimos, socialinės rizikos šeimos ir savarankiškumo netekę asmenys. Todėl dažnai tokio tipo asmenys neįstengia suvokti ar pripažinti savo poreikių ar nustatyti, kokios paslaugos yra ypač reikalingos (Lazutka, Žalimienė, 2009, p.24). Todėl dažniausiai valstybė tampa atstove tų žmonių, kad jų interesai būtų apsaugoti.

Vienas iš pamatinių socialinės globos paslaugų skirtumų nuo kitų rinkose teikiamų paslaugų yra tai, kad galimybė gauti socialinę globą priklauso ne tiek nuo paties vartotojo, kiek nuo valstybės institucijos, nustatančios kriterijus, kam socialinės globos paslaugos gali būti teikiamos. Tenka pastebėti piktnaudžiavimo apraiškų. Tačiau yra verta paanalizuoti ir kitokį požiūrį į socialinių paslaugų gavėjus. Prieš tai buvo minėta, kad asmenims negebantiems savimi pasirūpinti yra teikiama įvairiapusė pagalba ir

tai, kad tokiais žmonėmis reikia besąlygiškai rūpintis. Žinoma, rūpintis socialiai neįgaliais žmonėmis yra Lietuvos Respublikos pareiga, nes socialinės asmens teisės yra juridinės, kuomet valstybei kyla pareiga užtikrinti tinkamą gyvenimą patekus į nepalankią padėtį. Spruogis (2004, p. 9), šiuo klausimu sako, kad „asmens autonomija yra ta sąlyga, kuri neleidžia pamiršti, jog asmuo, turėdamas socialines teises, yra atsakingas už savo likimą, kad jis nepasikliautų vien valstybės laiduojama socialine apsauga“. Svarbiausia tai, kad asmeniui teikiama socialinė pagalba nevirstų privilegija, kuri nebeskatina žmogaus pačiam savarankiškai siekti didesnių pajamų ar pačiam užtikrinti sau ir savo šeimai orumą atitinkančių gyvenimo sąlygų.

Išanalizavus paslaugų teikimą pagal pobūdį pastebėta, kad yra išskiriami du pagrindiniai socialinių paslaugų tipai : bendrosios ir specialiosios paslaugos. Trumpai tariant šių paslaugų esminis skirtumas tas, kad bendrosios socialinės paslaugos nereikalauja nuolatinio specialisto (aptarnaujančio asmens) buvimo, priešingai nei teikiant specialiąsias paslaugas. Kuomet yra reikalinga nuolatinė specialisto priežiūra. Antroji analizuojama grupė buvo, pagal socialinių paslaugų gavėjus. Socialines paslaugas gali gauti įvairaus amžiaus asmenys turintys socialinių problemų. Socialinių paslaugų kataloge yra pateikiama informacija ir nurodymai, kokios paslaugos, kokiam asmenų spektrui yra skirtos.

1.3. Socialinių paslaugų administravimo principai

Pastebima, kad socialinių paslaugų poreikis ne mažėja, o didėja. Tai lemia senstanti visuomenė, didėjantis nedarbo lygis bei daugėjant socialiai pažeidžiamų gyventojų. Norint išsaugoti teikiamų paslaugų efektyvumą, kokybę ir socialinių paslaugų vartotojo teisės yra laikomasi tam tikrų principų, kurių laikantis yra užtikrinamos tinkamos paslaugos. Remiantis Sliaužyte (2006), socialinės paslaugos valdomos, teikiamos bei skiriamos aštuoniais principais (žr.5 lentelė).

Pasak Sliaužytės (2006, p.30) „ laikantis šių principų garantuojama teikiamų paslaugų kokybė, išsaugomos kliento teisės, pasiekiamas kuo didesnis teikiamų paslaugų efektas kliento gyvenimo kokybei. Socialinės paslaugos teikiamos įvertinus atskirų asmenų, socialinių žmonių grupių, bendruomenės socialinius poreikius ir kuriant socialinių paslaugų tinklą bendruomenėje “. Svarbiausia tai, kad visi paminėti principai yra įteisinti Lietuvos Respublikos Socialinių paslaugų įstatyme, tai padeda vartotojams žinoti savo teises, o paslaugų teikėjai aiškiai žino savo pareigas.

5 lentelė. Socialinių paslaugų teikimo principai

PRINCIPAS	PAAIŠKINIMAS
Bendradarbiavimo	Socialinių paslaugų skyrimas, valdymas bei teikimas remiasi asmens, šeimos, organizacijų, bendruomenės, ginančių asmenų socialinių grupių teises ir interesus, savivaldybės ir valstybės institucijų bendradarbiavimu, socialinių paslaugų įstaigų tarpusavio pagalba.
Dalyvavimo	Su socialinių paslaugų gavėjais ar jų atstovais, organizacijomis, ginančiomis žmonių socialinių grupių interesus ir teises socialinių paslaugų valdymo, skyrimo bei teikimo klausimai sprendžiami kartu.
Kompleksiškumo	Socialinių paslaugų teikimas yra derinamas su asmeniu ir jo šeima.
Prieinamumo	Socialinės paslaugos valdomos, teikiamos ir skiriamos taip, kad socialinių paslaugų prieinamumas būtų užtikrintas kuo arčiau asmens (šeimos) gyvenamosios vietos.
socialinio teisingumo	Asmens finansinės galimybės mokėti už socialines paslaugas neturi įtakos asmens galimybėms gauti socialines paslaugas.
Tinkamumo	Asmeniui teikiamos ir skiriamos socialinės paslaugos, kurios atitinka asmens numatytus poreikius ir interesus.
Veiksmingumo	Racionaliai naudojant turimus išteklius siekama, kad socialinių paslaugų valdymas, skyrimas bei teikimas pasiektų gerų rezultatų.
Visapusiškumo	Socialinės paslaugos skiriamos, valdomos ir teikiamos derinant su pinigine aocialine parama, užimtumu, vaiko teisių apsauga, sveikatos priežiūra, ugdymu, švietimu, socialinio būsto suteikimu, specialiosiomis pagalbos priemonėmis.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Sliaužyte, K (2006) cituoja pagal Lietuvos Respublikos Socialinių paslaugų įstatymą (2006)

Analizuojant, kokie principai yra taikomi socialinių paslaugų teikime yra svarbu atsižvelgti į įvairių autorių požiūrį šia tematika. Jordan (2000), analizuodamas savivaldybių teikiams socialines paslaugas, išskyrė šiuos principus:

1) turi būti pasirūpinta, kad teikiant socialines paslaugas bus išsaugota asmens nepriklausomybė bei nebus žeminamas žmogaus orumas;

2) asmenys turi žinoti, kokios paslaugos jiems priklauso bei kokiu būdu bus teikiamos, nes paslaugos turi patenkinti kiekvieno asmens individualius poreikius;

3) atvirai ir nuosekliai turi būti organizuojamos, teikiamos, planuojamos ir finansuojamos socialinės paslaugos;

4) turi būti užtikrinama saugi gyvenimo pradžia vaikams, kurie buvo prižiūrimi valdžios įstaigų;

5) kiekvienas asmuo (vaikai ir suaugę žmonės) turi būti apsaugoti nuo nepriežiūros, skurdo, prievartos;

6) socialines paslaugas atliekantys asmenys turi būti kvalifikuoti, turėti įgūdžių tam tikram darbui atlikti;

7) teikiamos socialinės paslaugos turi kelti pasitikėjimą, kad jos yra atliekamos skaidriai ir pagal numatytus standartus;

Tačiau nagrinėjant įvairią literatūrą pastebima, kad dauguma autorių vieną iš svarbiausių principų išskiria decentralizavimą. Astrauskas (2007, p.12) teigia, kad decentralizacija vietos savivaldybėje, kuomet žemesniam valdymo lygiui perduodamai įgaliojimai iš aukštesnio hierarchinio lygmens, suteikia daugiau galios ir laisvės spręsti ir veikti. Teigiama, kad tai vienas iš reikšmingesnių socialinių paslaugų administravimo principų. Kuomet daugiau funkcijų yra deleguota vietos savivaldai, tuomet piliečių poreikiai ir problemos yra pastebimos ir sprendžiamos efektyviau. Taip pat šiai minčiai pritaria ir Išoraitė (2007) sakydama, kad savivaldybė yra arčiausiai piliečių esanti institucija, kuri garantuoja ir užtikrina socialines paslaugas savo gyventojams. Todėl yra ypač naudinga šį principą taikyti teikiant socialines paslaugas, nes pati bendruomenė geriausiai žino socialines problemas, todėl pagrindinė atsakomybė tenka savivaldybei.

Apibendrinant dviejų skirtingų šaltinių pateikti principai parodo, kad paslaugų teikimas remiasi individo (ar šeimos) poreikio tenkinimu. Laikantis šių principų yra siekiama, kad teikiamos paslaugos būtų atliekamos ir vertinamos teigiamai. Visi pateikti principai yra koncentruoti tam, kad socialinių paslaugų vartotoju būtų tinkamai pasirūpinta. Didžiausias dėmesys skiriamas emociniam ir psichologiniam vartotojų pasitenkinimui. Taip pat minimas svarbus punktas, kad socialines paslaugas teikiantys asmenys turi būti savo srities specialistai. Taigi galime sakyti, kad yra daug ir įvairių principų, kuriais vadovaujamasi socialinių paslaugų teikime. Svarbiausia, kad laikantis šių principų yra užtikrinama, kad socialinių paslaugų gavėjui bus teikiamos jam reikalingos ir tinkamos paslaugos, neperžengiant socialinės moralės ribų. Pastebima, kad decentralizavimas yra laikomas vienas iš svarbiausių principų socialinių paslaugų administravime.

2. SOCIALINIŲ PASLAUGŲ INSTITUCINĖ SISTEMA IR TEISINIS REGLAMENTAVIMAS

Teisinis institutas išlieka svarbia gyvenimo dalimi. Veikla, kuri yra teisiškai reglamentuota jau savaime suprantama yra teisinga ir visuotinai privaloma veikla. Nustatyti standartai ir taisyklės yra naudingos tiek socialinių paslaugų teikėjams, tiek socialinių paslaugų gavėjams. Teisiškai reglamentuoti santykiai yra aiškūs, tuo pačiu išvengiama dviprasmybių. Tokiu atveju visuomenė tampa atsakingesnė.

2.1. Socialinių paslaugų teisinis reglamentavimas

Socialinės paslaugos tampa parama šeimoms ar asmeniui tam tikru kriziniu momentu. Socialinių paslaugų dėka, žmonės lengviau integruojasi į visuomenę nepaisant to, kad socialinės paslaugos negarantuoja ilgalaikio ekonominio ir socialinio saugumo. Analizuojant socialines paslaugas itin reikšmingas yra socialinių paslaugų teisinis reglamentavimas, svarbu pabrėžti normų, standartų, taisyklių, kurie reguliuoja socialinių paslaugų teikimą. Lietuvoje socialinių paslaugų organizavimą ir teikimą reglamentuoja įstatymai, Vyriausybės nutarimai, savivaldybių tarybų patvirtinti dokumentai, etikos kodas ir kt.

Lietuvoje socialinių paslaugų organizavimą ir teikimą reglamentuoja (Žalimienė, 2003):

- nacionaliniu lygmeniu – įstatymai, ministrų įsakymai ir Vyriausybės nutarimai;
- regioniniu lygmeniu – savivaldybių tarybų patvirtinti dokumentai, veiklos nuostatai, vidaus tvarkos taisyklės, normatyvai;
- instituciniu lygmeniu – įstaigų darbuotojų pareiginės instrukcijos, etikos kodeksas, etikos taisyklės bei normos.

Socialinių paslaugų reglamentavimas pasižymi tuo, kad nacionaliniu lygmeniu yra reglamentuojami pagrindiniai dar kitaip tariant „principiniai“ dalykai. Taigi savivaldybėms (regioniniam lygmeniui) ir institucijoms yra suteiktos galimybės savarankiškai parengti savo veiklos reglamentavimą, tačiau tai daryti privalo laikantis valstybės numatytų reikalavimų ir principų.

Lietuvos socialinės apsaugos koncepcija buvo pirmasis teisės aktas apibūdinantis socialines paslaugas. Po to, jau 1996 m. buvo priimtas socialinių paslaugų įstatymas (2006 m. įsigaliojo naujas įstatymas), kurį galima įvardyti, kaip svarbiausią dokumentą reglamentuojantį socialines paslaugas. Šis įstatymas yra itin reikšmingas. Nepaisant to, vis didėjant žmonių poreikiams, esant nemažai socialinių

paslaugų įvairovei bei kylant neaiškumams, buvo parengtas socialinių paslaugų katalogas. Tuo tikslu, kad socialinės paslaugos būtų aiškiai apibrėžtos, susistemintos ir nekiltų pretekstas piktnaudžiavimui. Kataloge apibrėžiama: pagrindinis socialinių paslaugų tikslas, paslaugų gavėjai bei teikėjai, paslaugų gavimo tvarka, paslaugų organizavimo formos ir kt. Socialinių paslaugų katalogas yra tas dokumentas, kuriuo turi vadovautis savivaldybės bei nevyriausybinės organizacijos planuojant socialines paslaugas bendruomenėje.

Yra išskiriamos socialinių paslaugų administravimą reglamentuojančios sritys. Įvardijamos šios svarbiausios sritys (Išoraitė, 2007): socialinė politika, socialinių paslaugų infrastruktūra, socialinė parama šeimai, socialinės paslaugos (jų klasifikavimas, organizavimas, teikimas), socialinės paslaugos sveikatingumui užtikrinti, socialinės paslaugos užimtumui didinti, asmenų iš įkalinimo vietų socialinė integracija, neįgaliųjų socialinė integracija, vaikų teisių apsaugos administravimas ir socialinė apsauga. Taigi galime sakyti, kad socialinės paslaugos yra tampriai susijusios su dauguma kitų sričių, taip sudarydami didžiulį mechanizmą.

Reglamentuojant socialines paslaugas yra išskiriamas svarbus nacionalinio lygmens dokumentas, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas, dėl asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikio nustatymo ir skyrimo tvarkos. Dokumentas skirtas nustatyti senyvo amžiaus ir suaugusiems asmenims su negalia socialinę globą. Asmenys, kurie pretenduoja gauti socialinę globą yra vertinami ir nustatoma ar jiems yra reikalinga tokia socialinė paslauga ar ne. Socialinių paslaugų poreikiai yra vertinami atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą, „dėl asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikio nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašo ir senyvo amžiaus asmens bei suaugusio asmens su negalia socialinės globos poreikio nustatymo metodikos patvirtinimo“ (2006) numatytus principus: remiamasi tikslingumo principu (nustatomas asmens socialinių paslaugų poreikis, kad šie poreikiai būtų patenkinti, tačiau skatintų savipagalbą bei stiprintų asmeninius gebėjimus), tinkamumo (asmeniui turi būti teikiamos tokios socialinės paslaugos, kurios geriausiai atitinka įvertintus jo poreikius), socialinio teisingumo (asmens poreikio socialinėms paslaugoms nustatymas neturi būti siejamas su asmens galimybe susimokėti už socialines paslaugas), kompleksiškumo (socialinių paslaugų poreikis nustatomas kompleksiškai, derinant galimybę rūpintis asmeniu su kitomis socialinėmis paslaugomis), bendradarbiavimo (norint išsamiai nustatyti socialinių paslaugų poreikį, socialiniai darbuotojai turi bendradarbiauti su asmens giminaičiais, artimaisiais ir kt. suinteresuotoms grupėms) bei atsakomybės (socialinis darbuotojas asmeniškai atsako už socialinių poreikių nustatymą asmeniui). Už socialinių paslaugų poreikio nustatymą yra atsakinga savivaldybė, jos paskirti socialiniai darbuotojai.

Nustatyti socialinių paslaugų poreikiui yra naudojama speciali anketa (žr. 1 priedas). Įsakyme išsamiai pateikiama svarbiausia informacija susijusi su socialinių paslaugų poreikio nustatymo procedūromis.

Savivaldybė yra viena iš svarbiausių socialinių paslaugų administravimo institucijų, todėl Vietos savivaldos įstatymas turi įtakos administruojant socialines paslaugas. Vietos savivaldos įstatymo (1994) 7 straipsnio 32 punkte nurodoma, kad savivaldybė turi užtikrinti socialinės globos teikimą asmenims su sunkia negalia. Tai valstybinė funkcija, kuri perduota įgyvendinti savivaldybėms. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme apibrėžti vietos savivaldos principai, savivaldybių kompetencija ir institucijos, funkcijos bei savivaldybių finansinės ir kitos veiklos pagrindai. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme yra principas, kuris numato tiesioginį gyventojų dalyvavimą tvarkant viešuosius savivaldybės reikalus ir problemas. Tai skatina piliečius aktyviai dalyvauti svarstant projektus, organizuojant apklausas ir kitas pilietines iniciatyvos formas. Taigi, piliečiai turi teisiškai reglamentuotą galimybę įtakoti sprendimus įvairiose srityse, taip pat susijusius ir su socialinėmis paslaugomis.

Socialinių paslaugų administravimą reglamentuoja vienas pagrindinis įstatymas, tai Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas. Taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimai dėl: Socialinės paramos koncepcijos, apmokėjimo už socialines paslaugas principų ir tvarkos patvirtinimo, Socialinių paslaugų teikimo reformos koncepcijos patvirtinimo, Socialinių paslaugų planavimo metodikos patvirtinimo. Svarbūs Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymai dėl: Socialinių paslaugų namuose plėtojimo krypčių ir Stacionarių globos įstaigų darbo efektyvumo didinimo nuostatų patvirtinimo, Socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo, Socialinės rizikos vaiko ar likusio be tėvų globos vaiko socialinės globos poreikio nustatymo metodikos patvirtinimo, (Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2015).

Svarbiausias dokumentas reglamentuojantis socialines paslaugas – Socialinių paslaugų įstatymas. Pagrindinis socialinių paslaugų reglamentavimo tikslas, kad sukurtos taisyklės užtikrintų tinkamą socialinių paslaugų teikimą visuose lygiuose: nacionaliniame, regioniniame ir instituciniame. Nacionalinio lygmens dokumentas, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas dėl asmens poreikių nustatymo, yra svarbus nustatant kam yra reikalinga socialinė globa.

2.2. Socialinių paslaugų teisinis reglamentavimas Europos Sąjungoje

Vieną iš svarbiausių socialinės apsaugos sistemos sudedamųjų dalių – socialinių paslaugų teikimą reglamentuoja tarptautiniai (Europos socialinė chartija (1996); Europos socialinės apsaugos kodeksas (2005)) ir nacionaliniai teisės aktai (Socialinės paramos koncepcija (1994), Socialinių paslaugų įstatymas

(2006), Vietos savivaldos įstatymas (2008)) (Indrašienė ir kt., 2009, p. 144). Tačiau darbe toliau nagrinėsime pagrindinius tarptautinius teisės aktus reglamentuojančius socialines paslaugas.

Europos socialinė chartija, tai tarptautinė sutartis, kurios pagrindinė sritis yra socialinės teisės užtikrinimas. Europos socialinė chartija buvo sukurta „atsižvelgiant į tai, kad Europos Tarybos tikslas yra siekti didesnės savo narių vienybės, kad būtų apsaugoti ir įgyvendinti idealai ir principai <...> taip pat prisidėti prie ekonominės ir socialinės pažangos, ypač išlaikant pagrindines žmgaus teises ir pagrindines laisves“. Europos tarybos valstybės narės įsipareigoja siekti, kad būtų pagerintas gyventojų gyvenimo lygis, pakelti socialinę gerovę (Lietuvos Respublikos seimas, 1996). Dokumente apibrėžtos socialinės teisės taikomos kiekvienai Europos Sąjungos šaliai narei.

Europos socialinės chartijos (pataisyta) 2 dalies 12 straipsnis numato teisę į socialinę apsaugą. Straipsnyje sakoma, kad šalys įsipareigoja sukurti arba toliau išlaikyti socialinės apsaugos sistemą; kad socialinės paslaugos atitiktų tam tikrą lygį; kad socialinės paslaugos būtų nuolat tobulinamos ir kt. Tokių veiksmų yra imtasi, kad būtų užtikrinta veiksminga socialinių paslaugų sistema.

Kitas tarptautinis dokumentas reglamentuojantis socialines paslaugas, tai **Europos socialinės apsaugos kodeksas.** Šis kodeksas buvo priimtas 1964 m. Strasbūre, kurio tikslas - užtikrinti minimalią apsaugą įvairiais socialinės rizikos stvejais, išlaikyti bei skatinti tinkamo lygio socialinės apsaugos sistemą. Europos socialinės apsaugos kodeksas nustato minimalius socialinės apsaugos standartus, kurių turi laikytis visos kodeksą ratifikavusios šalys (Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, nd.). Socialinės apsaugos kodeksas pateikia minimalius standartus, tačiau tai nėra bandymas suvienodinti valstybių socialinės apsaugos sistemą. Siekiama harmonizuoti socialinės apsaugos sistemas nustatant reikalavimus, kuriuos valstybės turi įgyvendinti. Tačiau, kaip valstybės įgyvendins pateiktus reikalavimus yra palikta pačios valstybės atsakomybei.

Socialinės apsaugos kodeksas sudarytas iš Preambulės ir 14 dalių. Jame pateikti apibrėžimai, sąvokos, bendrosios nuostatos, socialinių išmokų schemos, išmokų apskaičiavimo metodai ir kitos taisyklės susijusios su socialine apsauga. Įdomu tai, kad kiekviena Socialinės apsaugos kodeksą ratifikavusi valstybė privalo vykdyti I ir XIII dalių vei XI ir XII dalių nuostatus. Valstybės dar turi galimybę pasirinkti iš atitinkamų dalių, kokius reikalavimus galės vykdyti papildomai (šalims nereikia laikytis visų 14 dalių). Pabrėžtina, kad tokios valstybės kaip Belgija, Liuksemburgas, Vokietija ir Nyderlandai, sutiko priimti visas nuostatas iš Socialinės apsaugos kodekso (Šimelytė, 2008, p. 32,).

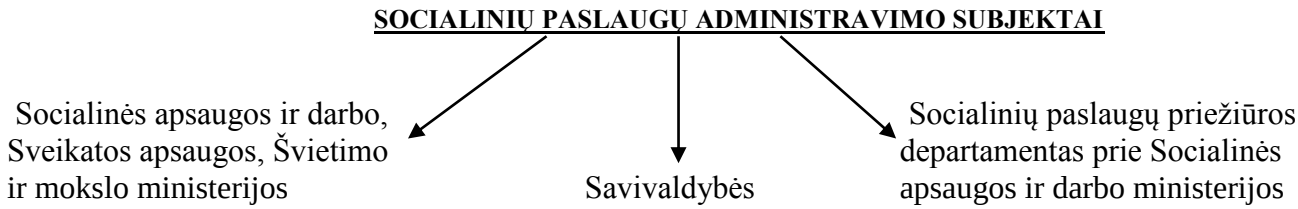
Apibendrintai galima sakyti, kad svarbiausi dokumentai reglamentuojantys socialines paslaugas Europos Sąjungoje yra Europos socialinė chartija ir Europos socialinės apsaugos kodeksas. Šiais dokumentais yra siekiama pateikti nurodymus valstybėms socialinių paslaugų srityje. Jais norima

pagerinti Europos Sąjungos šalių socialinę politiką, gyvenimo kokybę bei skatinti tolimesnį vystymasį ir tobulėjimą.

2.3. Institucijos reglamentuojančios socialinių paslaugų administravimą

Socialinių paslaugų administravimas pagal Išoraitę (2007), tai įstatymais ar teisės aktais reglamentuojama savivaldos ir valstybės institucijų, kitų įstatymais įgaliotų subjektų vykdomoji veikla. Ji skirta įstatymams vietos savivaldos institucijų sprendimams įgyvendinti, socialinėms paslaugoms administruoti. Kaip jau buvo minėta ankščiau decentralizavimo procesas yra vienas iš svarbiausių principų socialinių paslaugų administravime. Todėl šiam procesui vykstant savivaldybė tampa svarbiausia institucija.

Remiantis Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymo 10 straipsnio 2 dalyje (2006) yra išskirtos trys pagrindinės socialinių paslaugų valdymo institucijos (žr. 2 pav.).

1 pav. Socialinių paslaugų administravimo subjektai

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymu (2006)

Pagal paveikslo duomenis matyti, kad socialinių paslaugų administravimo subjektai suskirstyti į tris dalis: ministerijas, savivaldybes bei departamentą. Savivaldybė susilaukia daugiausiai dėmesio, nes vietos gyventojams ši institucija tampa svarbiausi socialinių paslaugų reglamentavime. Tačiau svarbios ir kitos dvi institucijos kabant apie socialines paslaugas.

Kadangi savivaldybių vaidmuo socialinių paslaugų administravime laikomas bene didžiausiu, tai pirmiausia reikia analizuoti šią instituciją. Pradedant nuo to, kad savivaldybei yra priskiriama daug kompetencijų. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatyme (2006) įvardijamos šios:

1) savivaldybė atsako už socialinių paslaugų teikimo savo teritorijos gyventojams, planuodama, organizuodama, kontroliuodama sritis susijusias su socialinėmis paslaugomis;
2) planuoja socialines paslaugas, yra analizuodamas paslaugų poreikis, nustatomas paslaugų mąstas ir rūšys;

3) savivaldybė rengia socialinių paslaugų planą;
4) organizuoja socialines paslaugas asmenims ir šeimoms;
5) steigia naujas socialinių paslaugų įstaigas;
6) savivaldybė teikia informaciją Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai bei gyventojams apie teikiamas paslaugas.

Visos išvardytos kompetencijos tenkančios savivaldybei yra reikšmingos tuo, kad paslaugos vietos teritorijoje būtų teikiamos efektyviau. Kadangi miestų ir rajonų savivaldybės yra pagrindiniai paslaugų organizatoriai. Savivaldybės administracijos pagrindinis uždavinys yra planuoti, kaip ir kokias socialines paslaugas teikti. Siekiama, kad būtų patenkinti svarbiausi žmonių socialiniai poreikiai, tačiau nepamirštant nacionalinės politikos prioritetų. Savivaldybėse steigiamos socialines paslaugas teikiančios institucijos: socialinių paslaugų centrai, socialinių paslaugų tarnybos. Kasmet savivaldybė savo biudžete numato lėšas socialinėms paslaugoms finansuoti bei atsako už socialinių paslaugų infrastruktūros plėtojimą bendruomenėje.

Organizuodama socialines paslaugas, savivaldybė bendradarbiauja su kitomis institucijomis, kurios taip pat administruoja socialines paslaugas, nevyriausybinėmis organizacijomis, fiziniais bei juridiniais asmenimis ir religinėmis bendruomenėmis. Svarbu paminėti, kad „savivaldybių veikla turi būti administruojama taip, kad būtų taikomos naujausios, pažangiausios valdymo formos, užtikrinama reikalinga bei kokybiška personalo struktūra, pakankama darbuotojų kvalifikacija, darbo krūvis ir galiausiai, kad maksimaliai būtų įgyvendintos investicijos“ (Bitinas ir kt., 2010, p. 19).

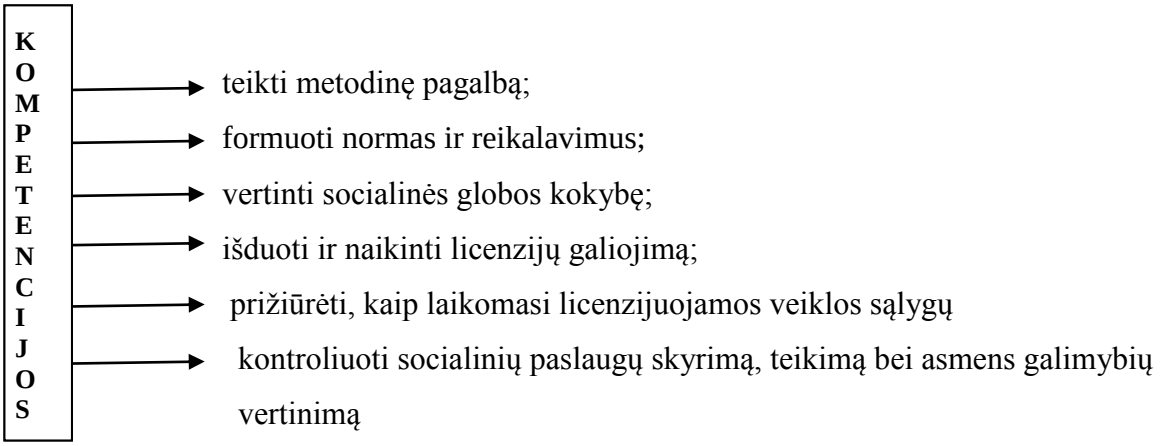
Nevyriausybinių organizacijų ir vietos savivaldos bendradarbiavimas yra svarbus veiksnys siekiant efektyvaus socialinių paslaugų teikimo. Nevyriausybinė organizacija – tai organizacija įkurta ne valdžios iniciatyva, o laisva žmonių valia, kuri siekia tarnauti visuomenės labui nesiekiant pelno ir tiesioginio dalyvavimo valdant valstybę, veikla grindžiama svarbiausiu principu - savanoriškumu. Bendradarbiavimas pasireiškia teikiant informaciją, dalyvavimas įvairiuose projektuose, rengiant programas, dalyvaujant bendruose seminaruose. Nevyriausybinės organizacijos yra svarbios valstybės valdyme, nes tai suteikia galimybę piliečiams dalyvauti visuomenei reikšmingoje veikloje, stiprina pilietiškumą ir socialinį atsakingumą (Pilipavičienė, 2006).

Savivaldybė gaudama daugiau galių tvarkyti socialinius reikalus savarankiškai, tuo pačiu gauna ir daugiau atsakomybės. Atkreipiamas dėmesys dar ir į tai, ar savivaldybės administravimas socialinių paslaugų srityje yra efektyvus. Vietos gyventojams svarbu ne tik gauti socialines paslaugas, bet vis labiau pradedama rūpintis teikimo kokybe. Dažniausiai kokybė vertina ar savivaldybėje administravimas yra efektyvus. O efektyvumą kai kurie autoriai vertina pagal tokius kriterijus (Petrauskienė, 2005, p. 66-67):

- strateginis planavimas (yra kaip priemonė, kuri padeda politikams strategiškai veikti formuluojant ir įgyvendinant viešosios politikos kryptis);
- tarnautojų/darbuotojų profesionalumas (svarbus darbuotojų profesinis tobulėjimas, įgūdžių lavinimas bei profesinė etika sprendžiant iškilusius klausimus);
- bendradarbiavimas (kuo geresnis tarpinstitucinis bendravimas, tuo geresni darbo rezultatai);
- racionalus išteklių naudojimas (tai sąlygoja informacinių technologijų diegimas, taip pat tai naudinga visuomenei dėl didesnio viešumo ir prieinamumo);
- organizacijos pokyčių valdymas (institucijoje vykstančių pasikeitimų kontroliavimas, svarbu numatyti vidinius ir išorinius veiksnius darančius įtaką institucijos sėkmei);
- piliečių dalyvavimas (piliečiai dalyvaudami savivaldos veikloje gali įtakoti sprendimus, svarbiausia, kad piliečiai patys prisidėtų prie gerovės kūrimo).

Savivaldybė, kuri stengiasi įgyvendinti paminėtus efektyvumo kriterijus yra atsakinga ir galima teigti, kad besirūpinanti savo teritorijos socialine gerove. Tokia savivaldybė gali tikėtis visuomenės palaikymo, plataus bendradarbiavimo tinklo bei kitų teigiamų veiksnių.

Taip pat svarbu analizuoti kitą instituciją, tai Socialinių paslaugų priežiūros departamentą. Departamentas vykdo bendrą Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos politiką, prisideda prie savo steigėjo (Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos) misijos ir siekia įgyvendinti užsibrėžtus tikslus (Socialinių paslaugų priežiūros departamentas, 2014). Departamentas, kaip ir kitos minėtos institucijos turi priskirtas kompetencijas. Socialinių paslaugų departamentas vertina, prižiūri ir kontroliuoja socialinių paslaugų kokybę. Institucija vertindama ir kontroliuodama socialinių paslaugų kokybę prisideda prie socialinės atskirties, skurdo mažinimo, geresnio socialinių paslaugų teikimo ir prieinamumo. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatyme (2006) yra nurodomos kompetencijos (žr. 3 pav.).

2 pav. Socialinių paslaugų departamento veiklos kompetencijos

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymu (2006)

Kita analizuojama institucija, tai Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Institucija įgyvendina valstybės socialinių paslaugų politiką: pagal savo kompetenciją teikia siūlimus Vyriausybei dėl socialinių paslaugų sistemos, vystymo krypčių, veiklos reglamentavimo ir kt.; analizuoja socialinių paslaugų būklę šalyje ir teikia pasiūlymus savivaldybėms dėl socialinių paslaugų organizavimo; analizuoja socialinių darbuotojų profesinę kvalifikaciją; steigia, reorganizuoja ir likviduoja socialinės globos įstaigas (Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas, 2006). Nuo šios institucijos priklauso kitų dviejų institucijų veikla.

6 lentelė. Institucijų administruojančių socialines paslaugas funkcijos

Institucija	Funkcijos
Savivaldybė.	Atsakinga už socialinių paslaugų užtikrinimą savo teritorijos gyventojams.
Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.	Organizuoja socialinių paslaugų teikimą.
Socialinių paslaugų priežiūros departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.	Kontroliuoja, vertina bei prižiūri socialinių paslaugų kokybę.

Šaltinis: parengta autorės remiantis Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymu (2006)

Apibendrinant, 6 lentelėje pateikiamos institucijos administruojančios socialines paslaugas bei kiekvienos institucijos atliekama funkcija. Apibendrintai galime sakyti, kad savivaldybėje esantys darbuotojai organizuoja socialines paslaugas bei yra atsakingi, kad paslaugos būtų suteiktos tiems, kam labiausiai jų reikia. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija atsakinga už socialinių paslaugų teikimą. Toliau, Socialinių paslaugų priežiūros departamentas stebi, kokia paslaugų kokybė yra savivaldybėse.

Socialines paslaugas reglamentuoja trys pagrindinės institucijos, tai savivaldybės, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija ir Socialinių paslaugų priežiūros departamentas. Kiekviena institucija turi savo kompetencijos sritis, kuriomis vadovaujasi. Savivaldybėms svarbiausia funkcija, kad teritorijos gyventojai, kuriems reikia socialinės paramos ją gautų. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija organizuoja socialinių paslaugų teikimą, bendradarbiauja su Vyriausybe ir duoda nurodymus savivaldybėms. Paskutinė institucija, kuri rūpinasi, kad paslaugos būtų organizuojamos tinkamai ir vykdo kontrolę, tai Socialinių paslaugų priežiūros departamentas. Kiekviena institucija siekia, kad išsikelti tikslai socialinių paslaugų srityje būtų įgyvendinti.

2.4. Socialinių paslaugų administravimas ir teikimas Europos Sąjungoje

Kiekvienas individas yra unikalus ir savitas, išsiskiriantis iš kitų. Nagrinėjant socialinių paslaugų administravimą galime pastebėti, kad yra pastebimi ryškūs socialinės politikos skirtumai tarp skirtingų šalių. Kiekviena šalis nuo kitos skiriasi kultūra, papročiais, gyvenimo būdu bei daugeliu kitų dalykų dėl regioninės diferenciacijos. Nagrinėti kitų valstybių patirtį socialinių paslaugų teikimo srityje yra labai svarbu, nes pažindami šalį galime pasinaudoti geroja patirtimi. Geriau suprasti dabartinę Lietuvos socialinės politikos padėtį ir tendencijas padeda išsamiau nagrinėjant vyravusius valdymo modelius Europos Sąjungoje, kurie turėjo įtakos ir Lietuvos socialinei politikai.

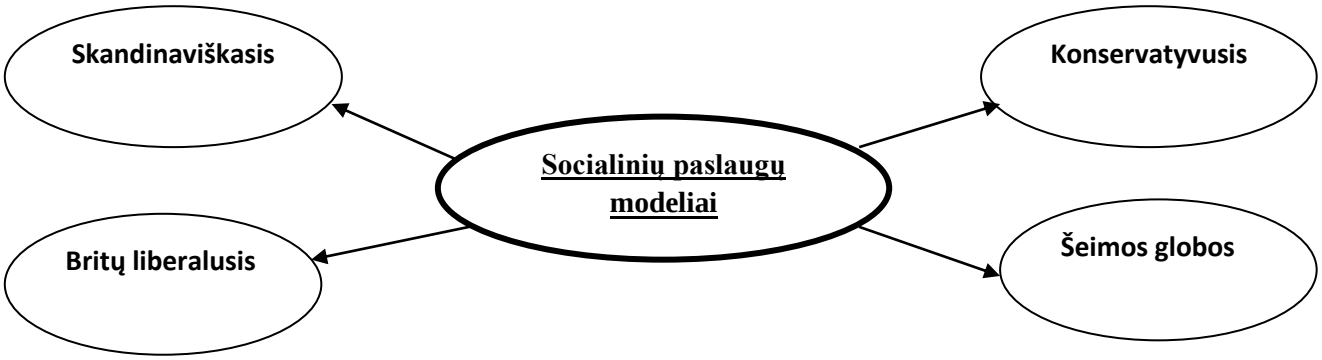
Socialinių paslaugų užtikrinimas visais laikais buvo itin svarbus ir didelis iššūkis valstybių vadovams. Nustatyta, kad sveikatos ir socialinių paslaugų svarba vis didės, nes Europos Sąjungoje pastebimas ryškus visuomenės senėjimo procesas, todėl yra būtina socialinėms paslaugoms skirti įpatingą dėmesį (European Foundation for the Improvement of Living Working Conditions, 2003). Lietuvai esant Europos Sąjungoje svarbu analizuoti kitų Europos Sąjungos šalių patirtį administruojant socialines paslaugas. Anot Valento (2000), Europos Sąjunga patyrė daug ieškojimų, kol nusistovėjo pagrindiniai socialinių paslaugų valdymo modeliai. Kuomet Europos Sąjunga buvo įsteigta, jos šalyse dominavo Bismarko modelis (kuomet didelį vaidmenį atliko socialinis draudimas, o neapsidraudę piliečiai paramą gaudavo iš humanitarinių organizacijų), vėliau Beveridžio modeliu (kuris garantavo bazinį gerovės lygį, sukurtas „apsaugos tinklas“), po to vyravo liberalusis modelis (kuomet valdžia mažai kišasi į piliečių reikalus ir padeda tik labiausiai skurstantiems, įsivyrauja mokamų paslaugų principas). Autoriaus teigimu socialinių paslaugų modelio tikslas „ skatinti konkurenciją, pramonės augimą ir užimtumą, kad būtų galima išlaikyti ir vystyti aukštą socialinę apsaugą“. Šiuo metu Europoje yra išskiriami keturi skirtingi socialinių paslaugų modeliai (žr. pav. 1), kuriais yra vadovaujamasi: skandinaviškasis arba socialdemokratinis, konservatyvusis, šeimos globos/pilietišką, britų (liberalusis).

Skandinaviškasis arba *socialdemokratinis* modelis traktuojamas ne kaip pagalba, o kaip piliečių socialinė teisė, remiamasi universalumo principu. Savivaldybėms tenka svarbiausias ir pagrindinis vaidmuo planuojant socialines paslaugas, tačiau socialinės paslaugos yra gerai išvystytos įvairiems žmonių poreikiams tenkinti (Valenta, 2000).

Konservatyvusis modelis pasižymi tuo, kaip dideliu kontroliavimu rinkai ir draudimais. Šis modelis vyrauja Vokietijoje, Prancūzijoje. Didelį vaidmenį atlieka šeima ir tradicijos.

Šeimos globos modelis remiasi subsidiarumo principu. Modelio esmė, iškilus socialinei problemai viešojo sektoriaus pagalbos sulaukiama tik tada jeigu to nesugeba padaryti pats asmuo, šeima ar jo giminės bei vietinė bendruomenė. Modelis taikomas Ispanijoje, Italijoje ir Portugalijoje.

Britų (liberalusis) modelis. Išskiriama rinka, kaip viena iš svarbiausių sričių žmonių tarpusavio pagalbai. Teigiama, kad žmonės turi sugebėti gyventi be socialinės apsaugos sistemos. Piliečiai yra skatinami dalyvauti rinkoje, rūpintis savo pragyvenimo šaltiniu. Valstybė suteikia tik nedideles išmokas skurdui mažinti ir kitoms socialinėms problemoms spręsti. Anglija yra pavyzdys šio modelio taikymui (Valenta, 2000).

3 pav. Socialinių paslaugų modeliai

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Skuodžiu, M. (2009)

Nagrinėjant įvairią literatūra buvo pastebėta, kad dar yra išskiriamas penktas socialinių paslaugų modelis. Skuodis (2009, p. 133) teigia, kad išsiplėtusioje Europos Sąjungoje egzistuoja dar vienas socialinės politikos modelis – pokomunistinis Vidurio ir Rytų Europos. Autorius atlikęs tyrimą naudodamasis hierarchinės klasterinės analizės metodą, išsiaiškino, kad negalima inkorporuoti naujų Europos Sąjungos šalių, tarp kurių Baltijos šalys, į tradicinių (jau nusistovėjusių) modelių rėmus. Kadangi šioms buvusios pokomunistinės šalys išsiskiria pakankamai sparčiai augančia ekonomika.

Europos Sąjungos šalys yra be galo skirtingos ir savitos, nepaisant to, kad jos priklauso vienai sąjungai. Tai, kad šalys narės neturi vieningo socialinių paslaugų modelio įtakos turi įvairių veiksnių įvairovė. Milevičienė (2003, p. 82) pateikia, šiuos aspektus:

1) skirtingos politinės vertybės (rinkėjų valia, partijų konkurencija);
2) skirtingos šalių visuomeninės bei ekonominės struktūros;
3) socialinės teisės susiformavimas;
4) kitos priežastys.

Pateikti motyvai, pasak autorės turi didžiausią įtaką, kurie nulemia šalių skirtingumą viena nuo kitos. Skirtingų ideologijų susiformavimą lemia istoriniai, geografiniai veiksniai, kurie yra ne mažiau svarbūs. Muday (2003) nuomone, tokie veiksniai kaip globalizacija, demografiniai veiksniai ir populiacijos migracija yra pagrindiniai motyvai, kodėl socialinės problemos šalyse skirtingai pasireiškia ir

nevienodai sprendžiamos. Galime išskiti keletą Europos Sąjungos šalių, kuriose socialinių paslaugų valdymas susilaukia ypatingo dėmesio.

Europos Sąjungos šalis, **Jungtinė Karalystė** atitinka liberalaus modelio valstybę. Guogio (2012 c) teigimu, socialinė gerovė nėra ideali, nes socialinė apsauga yra žemo lygio. Minima, kad gerovę užtikrinančios paslaugos yra griežtai ribojamos. Daug dėmesio skiriama standartams, klientų teisių užtikrinimui, prieinamumui, įstaigai, kuri teikia paslaugas. Akcentuojamas mandagus personalo elgesys, pilietinių teisių gerbimas. Socialinė gerovė Jungtinėje Karalystėje administruojama Nacionalinėje sveikatos tarnyboje, Socialinių paslaugų programoje bei Pensijų paslaugų programoje. O štai **Vokietijoje**, kuri remiasi konservatyviuoju modeliu minima tarp labiausiai priartėjusių šalių prie šio modelio. Vokietijoje buvo siekiama socialinę gerovę pasiekti vystant ekonomiką, tai buvo svarbiausias valstybės principas. Įdomu tai, kad nors **Prancūzija** priklauso tam, pačiam modeliui kaip ir Vokietija, tačiau šalyse socialiniai reikalai tvarkomi skirtingai. Socialinė apsauga remiasi solidarumo principu. Kitaip tariant tai suprantama kaip bendras veikimas pasidalinant atsakomybe ir rizika. Autorius pabrėžia, kad Prancūzijoje užtikrinti socialinę gerovę kainuoja gana brangiai. Šioje šalyje opiausia socialinė problema yra pensijų išmokėjimas. Taip pat literatūroje pastebima, kad dažnai Prancūzija yra pavadinama korporatyvinio konservatyvaus modelio šalimi. Plačiau nagrinėjome tik keletą šalių, tačiau visos Europos Sąjungos šalys yra priskiriamos vienam iš modelių. Guogio (2002c, p.6) teigimu, **Lietuvos** socialinės politikos modelis bendrąja prasme atitinka Rytų Europos modelį, kurį dar galima apibrėžti kaip konservatyvų arba liberalų arba tarpinį tarp šių dviejų.

Šiuolaikinė žmonių karta išsiugdė naują požiūrį ir įgijo visai kitokį požiūrį. Dabar žmonės kelia aukštesnius reikalavimus ne tik sau, bet ir institucijoms besirūpinančioms jų socialine gerove. Socialinių paslaugų srityje nemažai įtakos turėjo tai, kad vis daugiau moterų įgyja išsilavinimą, palieka namus ir dirba, ir skiria kur kas mažiau dėmesio slaugai ar kitoms socialinėms problemoms spręsti. Taip pat pagerėjusi gyvenimo kokybė ir aukštas gyvenimo lygis Europos Sąjungoje susijęs su vis aukštesnių standartų reikalavimu.

Socialinės problemos yra būdingos ir pasireiškia kiekvienoje Europos Sąjungos šalyje. Kiekviena šalis savo socialines problemas sprendžia skirtingai tačiau galime pastebėti ir panašumų. Tai nulemia valstybės pasirinkimas vadovautis vienu ar kitu modeliu, nors valstybės ir priklauso tam pačiam modeliui, tačiau socialinius reikalus vis vien tvarko nevienodai. Išskiriami keturi pagrindiniai socialinių paslaugų modeliai, tai liberalusis, konservatyvusis, šeimos globos bei skandinaviškasis. Taip pat svarbu paminėti, kad vis daugiau dėmesio skiriant šiai sferai yra išvedami nauji modeliai, kaip pokomunistinis.

3. SOCIALINIŲ PASLAUGŲ ADMINISTRAVIMO ĮGYVENDINIMAS SKUODO RAJONE ANALIZĖ

Socialinių paslaugų tema tampa vis aktualesnė. Daug įtakos tam turi spartėjantis senėjimo procesas, todėl didėja ir socialinių paslaugų poreikis. Socialinių paslaugų organizavimas ir teikimas yra yra savarankiška savivaldybių funkcija. Kiekviena savivaldybė turi galimybę tvarkyti ir kurti socialinių paslaugų sistemą, kuri geriausiai atitiktų savivaldybės gyventojų socialinius poreikius. Dėl įvairių priežasčių, tokių kaip socialinių paslaugų apimtys, veiksmingumas ar kokybė socialinių paslaugų tekimas skirtingose savivaldybėse yra nevienodas. Pastebima, kad daugiau dėmesio susilaukia didžiųjų miestų ar rajonų savivaldybės, o mažesni miestai susilaukia menkesnio dėmesio. Apie didžiųjų Lietuvos miestų (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir kt.) socialinių paslaugų teikimą informacijos yra pateikiama daugiau. Todėl nuspręsta analizuoti ir atkreipti dėmesį į mažo miesto, Skuodo rajono savivaldybės socialinių paslaugų administravimą.

Socialinių paslaugų sistemos elementams įvertinti, teorinėje darbo dalyje pateiktiems teiginiams pagrįsti bei viso darbo eigai interpretuoti atlikta antrinių duomenų analizė , kurios tikslas – išanalizuoti socialinių paslaugų administravimo įgyvendinimą Skuodo rajono savivaldybėje. Teoriniu pagrindu siekiama išanalizuoti esamą socialinių paslaugų situaciją, pagrindines socialinių paslaugų įstaigas, pagrindines socialinių paslaugų gavėjų grupes bei nustatyti su kokiomis problemomis yra susiduriama teikiant paslaugas. Siekiant ištirti socialinių paslaugų administravimo situaciją Skuodo rajone, panaudoti antriniai duomenys – Skuodo rajono savivaldybės Socialinės paramos skyriaus veiklos ataskaita bei statistiniai duomenys. Tokio metodo taikymo duomenys padėjo išsiaiškinti išsikeltą tyrimo tikslą.

3.1. Socialinių paslaugų teikimo situacija Skuodo rajono savivaldybėje

Skuodo rajonas yra Lietuos vakaruose, Latvijos pasienyje, labiausiai nutolusi savivaldybė nuo sostinės Vilniaus. Rajone yra: 1 miestas – Skuodas; 4 miesteliai – Barstyčiai, Ylakiai, Lenkimai bei Mosėdis; 9 seniūnijos – Aleksandrijos, Barstyčių, Mosėdžio, Lenkimų, Skuodo, Notėnų, Skuodo miesto, Šačių bei didžiausia Ylakių seniūnija. Skuodo rajoną galima įvardyti kaip vieną iš ekonomiškai silpniausių rajonų Lietuvoje. Šiame rajone vyrauja žemės ūkio produkcijos gamyba ir perdirbimas, medienos gamyba. Veikia smulkios gamybos įmonės: baldų gamyba, medienos apdirbimas, automobilių remonto įmonės, kaimo turizmas bei prekybos bei paslaugų įmonės.

Socialinių paslaugų įstatyme (2006) nurodyta, kad savivaldybė atsako už socialinių paslaugų teikimo savo teritorijos gyventojams užtikrinimą organizuodama ir planuodama socialines paslaugas, kontroliuodama bendrųjų socialinių paslaugų ir socialinės priežiūros kokybę. Todėl Skuodo rajono savivaldybė siekia įgyvendinti socialinių paslaugų teikimo ir plėtros tikslus. Socialinių paslaugų teikimo ir plėtros tikslas yra užtikrinti, kad socialinės paslaugos būtų prieinamos bei gerinti rajono žmonių gyvenimo kokybę; atsižvelgiant į gyventojų poreikį organizuoti socialinių paslaugų teikimą, vykdant valstybės ir savivaldybės socialinę politiką; įvairioms klientų grupėms plėtoti nestacionarių paslaugų teikimą; rūpintis neįgaliųjų integracija į visuomenę skatinant ir remiant nevyriausybinių organizacijų veiklą; siekiama bendradarbiavimo tarp savivaldybės institucijų, sveikatos įstaigų, nevyriausybinių organizacijų.

Lietuvoje sukurtas nemažas socialinių paslaugų tinklas, tačiau pastebima, kad paslaugų įvairovė ir apimtis yra nepakankama. Socialinių paslaugų poreikį lemiantys veiksniai yra panašūs tarp Skuodo ir kitų šalies savivaldybių. Analizuojant Skuodo rajono socialinių paslaugų poreikį nustatyta, kad tokie veiksniai, kaip nedarbas, visuomenės senėjimas, negalia, alkoholio vartojimas, motyvacijos stoka spręsti savo problemas sąlygoja socialinių paslaugų poreikį ir jo augimą. Todėl šie veiksniai prisideda prie Skuodo rajono savivaldybėje pastebimo aukšto nedarbo lygio.

7 lentelė. Skuodo rajono savivaldybės socialiniai rodikliai

Rodikliai	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Gyventojų skaičius	18912	19572	20164	22469	23123	23362
Vaikų skaičius 1000-iui gyventojų	180	185	193,27	206,8	214	221,9
Jaunuolių skaičius 1000-iui gyventojų	n/d	206,2	256,74	256	254	248,3
Pensinio amžiaus gyventojų skaičius 1000-iui gyventojų	256	254	249,85	215,9	205,6	210,2
Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1000-iui gyventojų	72,18	n/d	112,69	98,67	72,6	34,6
Registruotų bedarbių skaičius 1000-iui gyventojų	74,03	91,97	84,7	84,41	90,93	56,06

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Skuodo rajono savivaldybės socialinių paslaugų 2015 metų planu

Pateiktoje lentelėje matome (žr. 7 lentelė), kad per pastaruosius šešerius metus 2013 metais buvo didžiausias bedarbių skaičius, net 91,97 registruotų bedarbių 1000-iui gyventojų, o 2014 metais šiek tiek situacija pagerėjo, nes registruotų bedarbių sumažėjo. Skuodo rajone pastebima ypač ryški senėjimo tendencija. Nuo 2009 metų iki 2014 metų pensinio amžiaus gyventojų kiekvienais metais vis daugėja, o vaikų ir jaunuolių skaičius mažėja. Taip pat svarbus veiksnys yra alkoholio vartojimas. Tai lemia šeimų priskyrimą socialinės rizikos šeimų. Tokiose šeimose, kuriose tėvai vartoja alkoholį, vaikai yra linkę įsitraukti į nusikalstamą veiklą, patiria patyčias ir socialinę atskirtį, tokių asmenų yra 125.

Apibendrinant galime įvardinti, kad sklandžiam socialinių paslaugų vystymuisi ir plėtrai įtakos turi pačių gyventojų socialinis abejingumas. Įvardyti veiksniai, iš kurių alkoholio vartojimas, labai apsunkina savivaldybės darbą teikiant socialines paslaugas. To pasėkoje, kyla kitos socialinės problemos, tokios kaip nedarbas. Skuodas yra ekonomiškai silpnas rajonas, todėl nedarbo veiksnys yra itin opi problema.

Skuodo rajono savivaldybėje socialinės paslaugos teikiamos: senyvo amžiaus asmenims ir jų šeimoms, suaugusiems asmenims su negalia ir jų šeimoms, socialinės rizikos šeimoms ir jose augantiems vaikams, vaikams su negalia ir jų šeimoms, likusiems be tėvų globos vaikams. Skuodo rajono gyventojai, kuriems reikalinga socialinė pagalba, kreipiasi į gyvenamosios vietos seniūnijas, kuriose dirba socialiniai darbuotojai, arba į Socialinės paramos skyrių, kuris administruoja socialinių paslaugų skyrimą Skuodo rajone. Esama Skuodo rajono socialinių paslaugų infrastruktūra patenkina svarbiausius rajono žmonių poreikius (žr. 2 priedas). Skuodo rajono savivaldybėje ilgalaikes (trumpalaikes) socialinės globos paslaugas teikia: VšĮ Skuodo globos namai, VšĮ Ylakių globos namai, VšĮ Mosėdžio parapijos vaikų globos namai, Barstyčių vaikų globos namai. Globos namų gyventojams teikiamos apgyvendinimo, maitinimo, buitinės, asmens higienos, socialinio darbo, informavimo ir konsultavimo, užimtumo ir laisvalaikio organizavimo paslaugos. Bendrosios socialinės paslaugos: informavimo, konsultavimo, tarpininkavimo ir atstovavimo, sociokultūrinės, transporto organizavimo, teikiamos Skuodo rajono savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyriuje, seniūnijose, Skuodo rajono socialinių paslaugų įstaigose bei nevyriausybinėse organizacijose.

VšĮ Skuodo globos namai teikia stacionarias paslaugas seniems ir fizinę negalią turintiems asmenims. Globos namų gyventojams teikiama visuma kompleksinių paslaugų, patenkinančių senyvo amžiaus ir neįgalių žmonių gyvybinius poreikius, atitinkančių kiekvieno asmens sveikatos būklę. Gyventojų gyvenimo kokybę globos namuose siekiama gerinti per darbinę veiklą ir užimtumą. Globos namų gyventojams tenkinamos ne tik buitinės, bet ir socialinės, kultūrinės ir dvasinės kiekvieno gyventojo reikmės. Gyventojai įtraukiami į globos namų veiklą. Didelė dalis gyventojų noriai dalyvauja įvairiose globos namų vykdomose veiklose bei savivaldos struktūrose. Atsižvelgiant į gyventojų poreikius ir galimybes, vykdomi įvairūs kultūriniai ir pramoginiai renginiai, susitikimai ir popietės, organizuojamos įvairios išvykos. Kiekvieno gyventojo poreikis konkrečioms socialinėms paslaugoms gauti remiasi išsamiu poreikio vertinimu bei individualiu socialinės globos plano sudarymu. Teikiamų socialių paslaugų efektyvumas užtikrinamas periodiškai peržiūrint ir patikslinant individualų socialinės globos planą. Su globos namų gyventojais dirbama komandinio darbo principu. Viešoji įstaiga Skuodo globos namai nuo 2011 m. gruodžio mėnesio įgyvendino projektą „Skuodo senelių globos namai – šilti ir saugūs“ Vykdant

pastato rekonstravimo darbus nuo 2012 m. spalio 30 dienos globos namų gyventojai laikinai apgyvendinti minimaliai pritaikytose gyventojams patalpose Luknių kaime.

Skuodo globos ir socialinės priežiūros centras teikia specialias socialinės paslaugas – pagalbą į namus, socialinių įgūdžių ugdymą ir palaikymą, laikiną apnakvindinimą. Skuodo globos ir socialinės priežiūros centras 14-ai jaunuolių su proto negalia nuo 14 iki 29 metų amžiaus teikė iki 2014 m. rugpjūčio 31 d. dienos socialinės globos paslaugos ir 8-iems jaunuoliams – trumpalaikės socialinės globos paslaugos (iki 5 parų per savaitę, neterminuotai). Nuo 2014 m. rugsėjo 1 d. reorganizavus Skuodo globos ir socialinės priežiūros centrą, Skuodo socialinių paslaugų šeimai centre pradėtos teikti dienos socialinės globos paslaugos vaikams su negalia nuo 7 metų, suaugusiems asmenims amžius neribojamas. Centre teikiamos informavimo, konsultavimo, tarpininkavimo, atstovavimo, kasdieninio gyvenimo įgūdžių ugdymo, darbinių įgūdžių ugdymo, asmeninės higienos įgūdžių ugdymo ir palaikymo, laisvalaikio organizavimo, maitinimo organizavimo, transporto organizavimo, pirmosios medicininės pagalbos suteikimo, paskirto gydymo tęstinumo užtikrinimo, kitų paslaugų, reikalingų asmeniui pagal jo savarankiškumo lygį. Skuodo globos namų gyventojų amžiaus vidurkis – 77 m., iš kurių moterų amžius – 87 m., vyrų – 68 m., šiuose globos namuose gyventojų amžius nuo 51 m. iki 95 metų (žr. 8 lentelė).

8 lentelė. VšĮ Skuodo globos namų gyventojų skaičius 2014 m. pabaigoje

Rodiklio pavadinimas		50–59 m.	60–64 m.	65–69 m.	70–74 m.	75–79 m.	80–84m	85 m. ir vyresni	**Iš viso**
iš jų	Moterys	-	-	-	-	1	7	12	**20**
	Vyrai	4	5	2	4	2	3	1	**21**
Su fizine (kūno) negalia		2	1	-	2		4	1	**10**
Su proto (dėl intelekto sutrikimų) negalia		1	1	2	-	1	3	5	**13**
Su psichine (dėl psichikos ligos) negalia		-	-	-	-	-	-	-	**-**
Su sunkia negalia		1	3	-	-	1	2	4	**11**

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Skuodo rajono savivaldybės socialinių paslaugų 2015 metų planu

VšĮ Ylakių globos namai skirti teikti ilgalaikei socialinei globai senyvo amžiaus žmonėms, suaugusiems asmenims su negalia, kuriems reikalinga kompleksinė ir nuolatinė specialistų pagalba. Ylakių globos namuose yra suteikiamas gyvenamasis plotas, reikiamas inventorius taip pat aprūpinama drabužiais ir avalyne; teikiamos bendrosios socialinės paslaugos; slaugos paslaugos atsižvelgiant į

gyventojų būklę, organizuojamos medikų konsultacijos, kitos sveikatos priežiūros paslaugos.

Ylakių globos namai 2012 m. gruodžio mėn. pradėjo įgyvendinti projektą „Stacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra VšĮ Ylakių globos namuose“ pagal 2007–2013 m. Sanglaudos skatinimo veiksmų programos II prioriteto „Viešųjų paslaugų kokybė ir prieinamumas: sveikatos, švietimo ir socialinė infrastruktūra“ priemonę Nr. VP3-2.4-SADM-03-V „Stacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra“. Vykdant pastato rekonstravimo darbus nuo 2014 m. sausio 15 d. globos namų gyventojai laikinai apgyvendinti VšĮ Respublikinės Klaipėdos ligoninės Skuodo ligoninės filialo pastato 4 aukšte. Renovuotuose globos namuose vietų skaičius nesikeis, po renovacijos globos namuose galės gyventi 30 senyvo amžiaus ir neįgalių asmenų. Bus įrengta 16 kambarių, iš jų 14 dviviečių ir 2 vienviečiai, kuriuose kiekvienam asmeniui bus daugiau kaip 5 kv. m. ploto (prieš renovaciją buvo 9 kambariai, kuriuose gyveno 30 gyventojų po 3-4 kambariuose kuriuose kiekvienam asmeniui buvo mažiau kaip 5 kv. m. ploto). Atsižvelgiant į higienos normų reikalavimus, prie kiekvieno gyvenamojo kambario ar kelių (ne daugiau kaip 3) bus įrengta tualeto ir dušo/ vonios patalpa (prieš renovaciją 30 gyventojų teko 2 tualetai ir 1 vonia (dušas)). Projekto įgyvendinimo metu bus įrengtas poilsio kambarys (apie 46 kv. m.), kurio gyventojai neturėjo ir laisvalaikį leido valgykloje. Projekto dėka globos namų gyventojams bus užtikrinta aukšta teikiamų paslaugų kokybė, saugi aplinka ir puikios gyvenimo sąlygos.

9 lentelė. Ylakių globos namų gyventojų skaičius 2014 m.

	Amžius (metais)								**Iš viso**
	Iki 49	50–59	60–64	65–69	70–74	75–79	80–84	85 ir vyresni	
Gyventojų skaičius, iš viso	2	4	4	6	4	3	2	9	**34**
Moterys	-	1	-	1	1	1	1	8	**13**
Vyrai	2	3	4	5	3	2	1	1	**21**

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Skuodo rajono savivaldybės socialinių paslaugų 2015 metų planu

Ylakių globos namuose yra 30 vietų skirtų nuolatiniam gyventojui. Kaip matome (žr. 9 lentelė), 2014 metais gyventojų buvo daugiau nei leistina. Taigi galime daryti prielaidą, kad renovuojant pastatą nebuvo atsižvelgta į tai, kad asmenų norinčių gauti globos paslaugas ateityje didės. Tinkamai neįvertinus demografinių rodiklių, visuomenės senėjimo procesų, Ylakių globos namai ateityje gali susiduri su sunkumai, ši įstaiga taps nepajėgi aprūpinti visų norinčių gauti teikiamas paslaugas poreikių.

Socialinių paslaugų šeimai centras teikia specialiąsias socialines paslaugas Skuodo rajono socialinės rizikos šeimoms ir jų vaikams. Plačiau tariant, teikiamos socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo paslaugos socialinės rizikos šeimoms, kompleksinė psichologinė pagalba asmenims atsidūrusiems krizinėje situacijoje. Ši centras padeda socialines problemas turintiems žmonėms įveikti socialinę atskirtį, užtikrina socialinį saugumą. Centrą 2014 m. lankė 11 vaikų su negalia ir 12 jaunuolių.

Per 2014 m. Socialinių paslaugų šeimai centras suteikė intensyvios krizių įveikimo pagalbos paslaugas 44 šeimoms. Laikino apnakvindinimo paslaugos teiktos 3 asmenims. Psichologas grupines ir individualias konsultacijas suteikė 98 asmenims iš 56 šeimų, iš jų 37 suaugusiems asmenims ir 61 vaikui. Centras šiuo metu neteikia trumpalaikės socialinės globos paslaugų, nes neliko klientų, norinčių šio paslaugos.

Skuodo rajono savivaldybės Socialinių paslaugų asmeniui (šeimai) skyrimo komisijos sprendimu ir Skuodo rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu vaikai iš socialinės rizikos, socialiai remtinų bei socialinių, psichologinių ir kitokių problemų turinčių šeimų yra nukreipiami lankyti Skuodo socialinių paslaugų šeimai centrą. Vykdant Centro veiklą didžiausias dėmesys skiriamas vaiko socialinių įgūdžių, mokymosi motyvacijos ugdymui, esminių poreikių tenkinimui. Centre vaikams organizuojamas ugdymas, pamokų ruoša, laisvalaikio užimtumas ir maitinimas.

Centras nuo 2013 metų vykdo elgesio pataisos programą „Elgesys-Pokalbis-Pasikeitimas“, kurios pagalba mažinamas smurtautojų nusikalstamas elgesys, motyvuojant juos naudoti išmoktus problemų sprendimo, kognityvinius bei socialinius įgūdžius gyvenime. „Elgesys-Pokalbis-Pasikeitimas“ programos pagalba nuteistieji buvo motyvuojami keisti kriminogeninį elgesį, mažinti pakartotinio nusikalstamumo rizikos veiksnius, keisti mąstymą ir elgesį, susijusį su pakartotiniu nusikalstamumu bei įtvirtinti socialiai priimtinus mąstymo ir elgesio būdus.

Pastaruoju metu Socialinių paslaugų šeimai centras susilaukia nemažai visuomenės susidomėjimo. Šis centras veikia gana aktyviai, yra labiausiai išsiskirianti iš kitų socialinių įstaigų Skuodo rajone.

Barstyčių vaikų globos namai ir VšĮ Mosėdžio parapijos vaikų globos namai teikia ilgalaikės (trumpalaikės) globos paslaugas likusiems be tėvų globos vaikams. Globos namuose gyvena našlaičiai, be tėvų globos likę vaikai ir vaikai iš socialinės rizikos šeimų, kuriems namuose neužtikrinamos tinkamos gyvenimo sąlygos. Barstyčių vaikų globos namai vykdo projektą dėl globos namų pastato rekonstrukcijos, visa globos namų veikla laikinai perkelta į Skuodo kultūros centro Barstyčių skyriaus patalpas. Per 2014 m. globos namuose gyveno 25 globotiniai, naujai neapgyvendintas nė vienas vaikas. Paslaugų teikimas nutrauktas 8 globotiniams, iš kurių 5 grįžo į biologinę šeimą, 3 sulaukė pilnametystės. Iš 3 sulaukusių pilnametystės 2 mokosi profesinėse mokyklose ir 1 įsigijo nuosavą būstą. Pas globėjus reguliariai lankosi

4 vaikai. Per 2014 m. pas laikinus globėjus (po kartą ar daugiau) iš viso lankėsi 22 vaikai, o biologinėje šeimoje – 4. Per 2014 m. gauta 11 išvadų globėjams dėl tinkamumo priimti vaikus laikinai svečiuotis.

Daug dėmesio buvo skirta vaikų poilsiui bei užimtumui. Vaikų socializacijos programos „Vasarotojai“ metu 12 vaikų 5 dienas poilsiavo prie Platelių ežero. Liuksemburgo lietuvių bendruomenės atstovai suorganizavo aktyvaus poilsio stovyklą Plateliuose, kurioje dalyvavo 14 vaikų. UAB „Capital City“ dovanojo išvyką į Klaipėdą. VšĮ „Santaka LT“ dovanojo kelionę ir apsilankymą kine Klaipėdoje.Užbaigus rekonstrukcijos darbus ir perkėlus įstaigos veiklą į atnaujintas patalpas, bus formuojamas globotinių gyvenimas šeimynų principu, taip sukuriant artimą šeimai aplinką.

VšĮ Mosėdžio parapijos vaikų globos namuose 2014 m. gyveno 12 globotinių.Globos namų tikslas – užtikrinti globojamam (rūpinamam) ir laikinai globos namuose apgyvendintam vaikui globos (rūpybos), ugdymo (mokymo, lavinimo ir auklėjimo), socialines paslaugas, sudaryti kitas jam tinkamas sąlygas ir palaikyti aplinką, kurioje jis galėtų saugiai augti, vystytis ir tobulėti bei pasiruošti savarankiškam gyvenimui visuomenėje.

Aktyviai dirba ***nevyriausybinės organizacijos***: Skuodo rajono neįgaliųjų draugija, Viešoji įstaiga Klaipėdos ir Telšių regionų aklųjų centras (Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos Skuodo rajono filialas), Sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Skuodo Viltis“. Nevyriausybinių organizacijų veikla padeda gerinti neįgaliųjų integraciją į visuomenę, papildo savivaldybės teikiamas paslaugas neįgaliesiems, kurios padeda atkurti ir palaikyti socialinius ir savarankiško gyvenimo įgūdžius, didina neįgaliųjų savarankiškumą ir užimtumą bei galimybes dalyvauti visuomenės gyvenime. Neįgaliųjų draugija, vykdydama paslaugų neįgaliesiems bendruomenėje projektą, paslaugas suteikė 90 asmenų. Teikė neįgaliųjų socialinių įgūdžių ugdymo, palaikymo ar atkūrimo paslaugą visų amžiaus grupių asmenims su negalia. Specialistas stengėsi padėti traumų ir ligų paliestiems žmonėms, atstatyti sutrikusias sveikatos funkcijas. Teikiama paslauga ypač buvo naudinga neįgaliesiems, gyvenantiems kaimo vietovėse, kur kiekvienam pagal ligos pobūdį buvo suteikiama biosocialinių funkcijų atstatymo pagalba. 15 neįgalių asmenų, tarp jų 2 vaikai su negalia, pasinaudojo asmeninio asistento paslauga. 10 neįgalių asmenų dalyvavo įvairiuose amatų užimtumo būreliuose. Suburtas moterų ansamblis „Krantų gėlė“ dalyvavo kasmetinėje apžiūroje „Vilties paukštė“. Surengti koncertai ne tik Skuodo rajono visuomenei, koncertuota ir kituose rajonuose

Sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Skuodo Viltis“ atstovauja Skuodo rajono sutrikusio intelekto asmenims. Bendrija skiria dėmesį neįgaliųjų socialinių ir savarankiško gyvenimo įgūdžių ugdymui, palaikymui ir atkūrimui, sudaro sąlygas turiningai praleisti laisvalaikį, dalyvauti įvairiuose renginiuose, vykdo šių asmenų švietimą, teikia reikalingą informaciją, tarpininkauja jų interesams, padeda

integruotis į visuomenę. Bendrijos teikiamomis paslaugomis pasinaudojo 24 neįgalieji.

Skuodo aklųjų ir silpnaregių dienos centro paslaugų teikimas, informavimas, konsultavimas ir atstovavimas padeda spręsti kylančias problemas regos negalią turintiems 46 rajone gyvenantiems asmenims. Dėl savo specifinių poreikių dauguma regėjimo neįgaliųjų jaučia socialinę atskirtį. Siekiant, kad aklieji ir silpnaregiai galėtų savarankiškai gyventi savo įprastoje aplinkoje, kuo mažiau priklausytų nuo aplinkybių ir kitų žmonių, patys tvarkytųsi buitį, jiems teikiamos socialinių ir savarankiško gyvenimo įgūdžių ugdymo, palaikymo ir atkūrimo paslaugos. Kadangi didžiąją dalį regėjimo neįgalieji gauna klausydamiesi kompaktiniuose diskuose įgarsintų žurnalų, literatūros kūrinių, projekto vykdytojas mokė juos naudotis kompaktinių diskų grotuvais. Skuodo aklųjų ir silpnaregių dienos centre veikia savišvietos būrelis, užsiėmimų metu neįgalieji supažindinami su spaudos naujienomis, pažintine informacija, vyko garsiniai knygų skaitymai, pašnekesiai apie sveiką gyvenseną, psichologinę pagalbą sau, medicinos klausimais. Dauguma regos negalios žmonių negali be pagalbos išspręsti jiems svarbių klausimų, todėl teikiamos asmeninio asistento paslaugos sutrikusio regėjimo asmenims vykstant į viešąsias įstaigas. Siekiant suteikti galimybių neregių ir silpnaregių meninei, kūrybinei saviraiškai, užimtumui ir integracijai veikia vienas meninio gebėjimų lavinimo būrelis, kurio veikloje dalyvauja 7 neįgalieji ir 3 šeimos nariai. Suburtas vokalinis ansamblis, kuris 2014 metais koncertavo įvairiuose renginiuose Skuodo rajono kultūros centre bei kituose rajonuose.

Savivaldybė atsakinga už rajono neįgaliųjų integraciją į visuomenę, siekiant lygių galimybių žmonėms su negalia planuojant socialinės jų integracijos veiksmus. Savivaldybė vykdo būsto (aplinkos) pritaikymo programą neįgaliesiems. Aprūpina rajono gyventojus techninės pagalbos priemonėmis pagal Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nustatytą tvarką. Senyvo amžiaus asmenims nustato specialiuosius poreikius bei išduoda neįgaliųjų pažymėjimus, suteikiančius neįgaliesiems galimybę naudotis nustatytomis socialinėmis lengvatomis. Užtikrina neįgaliųjų interesų atstovavimą teismuose.

Teikiant socialines paslaugas Skuodo rajono savivaldybė susiduria su sunkumais dėl kai kurių paslaugų. Skuodo rajono savivaldybėje nėra teikiama ilgalaikė (trumpalaikė) socialinė globa asmenims su proto negalia, todėl dėl šios priežasties paslaugos perkamos iš valstybinių globos įstaigų. 2014 m. 4 senyvo amžiaus ir neįgalūs asmenys apgyvendinti socialinės globos įstaigose, iš jų, 1 – Dūseikių socialinės globos namuose, 3 – Padvarių socialinės globos namuose. Savivaldybėje taip pat sudėtinga situacija teikiant socialines paslaugas socialinės rizikos suaugusiems asmenims, asmenims, grįžusiems iš įkalinimo įstaigų: nėra įsteigtų laikino, savarankiško gyvenimo namų, nėra nakvynės namų.

3.2. Socialinių paslaugų skyrius Skuodo rajono savivaldybėje

Socialinės paramos įgyvendinimą organizuoja Skuodo rajono savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyrius. Šio skyriaus funkcijos apima: administracinio teisės aktų projektų rengimą; savivaldybės socialinės paramos ir socialinių paslaugų sistemos formavimą; administruoja socialines išmokas; priima prašymus įvairaus tipo socialinėms išmokoms gauti; priima sprendimą dėl išmokų skyrimo; nustato specialiųjų poreikių lygį; administruoja būsto ir jo aplinką pritaikymą žmonėms su negalia; koordinuoja valstybinių ir nevyriausybinių vietos organizacijų socialines programas; apibrėžia socialinių poreikių prioritetus; teikia gyventojams informaciją apie socialines paslaugas, vykdomas socialines programas (Skuodo rajono savivaldybės administracija, 2015). Skuodo rajono savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyrius planuoja, administruoja socialinių paslaugų organizavimą, užtikrina socialinių paslaugų teikimą socialinės rizikos šeimoms ir juose augantiems vaikams, kontroliuoja teikiamų bendrųjų socialinių paslaugų ir socialinės priežiūros kokybę. Socialines paslaugas socialinės rizikos šeimoms teikia bei jų socialinę priežiūrą vykdo Skuodo rajono savivaldybės seniūnijose dirbantys socialiniai darbuotojai (darbui su socialinės rizikos šeimomis). Skyriuje kaupiami ir sisteminami duomenys apie savivaldybėje esančius vaikus, kurie įstatymų nustatyta tvarka gali būti įvaikinami, ir asmenis, kurie nori įvaikinti. Per 2014 metus rajone buvo įvaikinti 4 vaikai: vienas vaikas Lietuvos piliečių šeimos, 3 vaikai įvaikinti užsienio piliečių šeimos. Socialinės paramos skyrius aprūpina rajono gyventojus techninės pagalbos priemonėmis pagal Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nustatytą tvarką. 2014 m. 163 neįgalūs asmenys buvo aprūpinti jiems reikalingomis techninės pagalbos priemonėmis. Naujos techninės pagalbos priemonės parvežtos iš Techninės pagalbos neįgaliesiems centro prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Klaipėdos skyriaus. Kiti asmenys buvo aprūpinti naudotomis techninės pagalbos priemonėmis. Socialinės paramos skyrius vykdo nemažai funkcijų, kurios užtikrina socialines paslaugas Skuodo rajono gyventojams.

Sėkmingai institucijos veiklai įtakos turi žmogiškasis kapitalas. Skuodo rajono savivaldybės Socialinės paramos skyriaus darbuotojai įgyvendina jiems patikėtas funkcijas. Savivaldybės seniūnijose aktyviai dirba socialiniai darbuotojai (darbui su socialinės rizikos šeimomis), stengdamiesi ugdyti socialinius įgūdžius ir stiprinti motyvaciją kurti saugią, sveiką ir darnią aplinką savo namuose, užtikrinti šiose šeimose augančių vaikų visapusį vystymąsi ir ugdymą.

10 lentelė. Socialinės priežiūros (pagalbos į namus) paslaugos 2013m. - 2014m.

Paslaugų teikimo vieta (seniūnijose)	Paslaugų gavėjų skaičius 2013 m.	Paslaugų gavėjų skaičius 2014 m.	Socialinių darbuotojų padėjėjų (darbui su senyvo amžiaus asmenimis) darbuotojų skaičius 2013 m.	Socialinių darbuotojų padėjėjų (darbui su senyvo amžiaus asmenimis) darbuotojų skaičius 2013 m.
Aleksandrijos	2	3	2	2
Barstyčių	6	7	4	4
Ylakių	9	11	4	4
Lenkimų	10	8	5	4
Mosėdžio	11	9	4	4
Notėnų	6	7	5	4
Skuodo miesto	32	38	15	13
Skuodo	5	6	4	4
Šačių	5	6	2	3

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Skuodo rajono savivaldybės socialinių paslaugų 2015 metų planu

Iš pateiktų duomenų galima pastebėti (žr. 10 lentelė), kad pastaraisiais 2013 ir 2014 metais daugiausiai socialinės priežiūros paslaugų buvo suteikta Skuodo miesto seniūnijoje . Tačiau nors 2014 metais toje seniūnijoje paslaugų gavėjų skaičius padaugėjo, tačiau socialinių darbuotojų skaičius nepadidėjo, o priešingai, net sumažėjo dviem darbuotojais. Pavyzdžiui, Lenkimų seniūnijoje tendencingai mažėjant gavėjų skaičiui, mažėja ir socialinių darbuotojų skaičius. Kitose seniūnijose, nepaisant gavėjų skaičiaus kitimo socialinių darbuotojų skaičius nesikeičia. Galima daryti išvadą, jeigu padaugėjus socialinių paslaugų gavėjų skaičiui socialinių darbuotojų skaičius nesikeičia, tai gali reikšti, kad socialinės paslaugos yra suteikiamos nekokybiškai.

Pastebėta, kad trūksta kvalifikuotos kompleksinės pagalbos šeimoms, atsidūrusioms krizinėje situacijoje. Yra teigiama, kad rajone turima pakankamai kvalifikuotų specialistų psichologų, tačiau jie dirba įvairiose institucijose. Būtina plėsti psichologinės pagalbos prieinamumą šeimoms, auginančioms vaikus. Sutelkus šių specialistų komandą vienoje įstaigoje, situacijai esant įgalinus jų mobilumą vykti į globos ir ugdymo įstaigas, kurios neturi psichologų, pagalba vaikui būtų žymiai efektyvesnė. Dar vienas trūkumas žmogiškųjų išteklių srityje, kad rajone nėra atestuoto socialinio darbuotojo, galinčio organizuoti mokymus, kurie yra skirti žmonėms norintiems įsivaikinti. Todėl žmonės turi važiuoti į kitus rajonus, kuriuose yra organizuojami tokio tipo mokymai.

3.3. Socialinių paslaugų teikimo organizavimo SSGG analizė

Analizuojant Skuodo rajono savivaldybės socialinių paslaugų administravimo atvejį buvo nagrinėti įvairūs dokumentai. Iš gautų duomenų atlikta socialinių paslaugų sektoriaus SSGG analizė. Skuodo rajono savivaldybės socialinių paslaugų 2015 metų plane galime rasti daug svarbios informacijos apie socialines

paslaugas Skuodo rajone, tačiau sisteminga socialinės aplinkos SSGG analizė nebuvo pateikta, todėl nuspręsta ją atlikti (žr. 11 lentelė). SSGG analizė yra svarbi tuo, kad ji padeda geriau suprasti instituciją, atspindi stiprybes (ką institucija yra pajėgi atlikti), silpnybes (ko institucija negali atlikti), galimybes (potencialiai naudingos sąlygos institucijai) bei grėsmes (galimai naudingos sąlygos institucijai) (Rubikis, 2011-2015). Vėliau ja remiantis bus pateiktos rekomendacijos socialinių paslaugų tobulinimui Skuodo rajono savivaldybėje.

11 lentelė. Skuodo ragono socialinių paslaugų organizavimo SSGG analizė.

STIPRYBĖS
1. Sukurtas svarbiausių (gyvybiškai būtiniausių)socialinių paslaugų tinklas.
2. Auganti socialinių paslaugų įvairovė.
3. Socialinių išmokų mokėjimas laiku.
4. Keliama socialinių darbuotojų kvalifikacija.
SILPNYBĖS
1. Socialinės paslaugos neįgaliesiems išvystytos nepakankamai (nėra savarankiško gyvenimo namų).
2. Nepakankamai pritaikyta aplinka neįgaliesiems.
3. Nevykdoma reguliari socialinių poreikių analizė.
4. Neįgalieji neįsitraukia į nevyriausybinių organizacijų veiklą.
5. Nėra teikiama ilgalaikė (trumpalaikė) socialinė globa asmenims su proto negalia.
6. Nėra įsteigta nakvynės namų.
GALIMYBĖS
1. Lietuvos narystė Europos Sąjungoje leidžia gauti ir panaudoti struktūrinių fondų paramą socialinių paslaugų gerinimui.
2. Aktyvi nevyriausybinio sektoriaus veikla gali prisidėti prie paslaugų plėtros ir taip paslaugos taptų pigesnės.
GRĖSMĖS
1. Didėjantis nedarbas.
2. Senstantys gyventojai ir didėjantis socialinės paramos poreikis.
3. Didėjantis rizikos šeimų skaičius gali iššaukti pasekmes ateityje (skriaudžiami vaikai neturėję gero šeimos pavyzdžio, patys nesugebės būti atsakingais tėvais).
4. Emigracijos procesas (vaikai palieka senus tėvus nepasirūpinę jų gerove).

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Skuodo rajono savivaldybės socialinių paslaugų 2015 metų planu

Atlikus socialinių paslaugų organizavimo analizę Skuodo rajone pastebėta, kad egzistuoja nemažai veiksnių, kurie turi neigiamą poveikį socialinių paslaugų teikimo organizavimui Skuodo rajono savivaldybėje bei su kokiomis problemomis yra susiduriama. Tačiau silpnybes turėtų kompensuoti

stiprybės ir galimybės, kurios yra Skuodo rajone. Skuode yra teikiamos svarbiausios socialinės paslaugos, kurios patenkina reikalingiausius rajono žmonių poreikius. Taip pat privalumas yra, kad socialiniai darbuotojai kelią kvalifikaciją, dalyvauja seminaruose.

Pagrindinė socialinių paslaugų silpnybė Skuodo rajone yra laikomas įstaigų trūkumas. Pabrėžiama, kad Skuode nėra įrengta nakvynės namų, ilgalaikės priežiūros įstaigos psichine negalia turintiems asmenims. Įstaigų trūkumas sukelia dar kitas problemas, pavyzdžiui, nakvynės namų neturintys žmonės gazdina aplinkinius, elgetauja, sukelia kitas socialines problemas. O asmenys su su psichine negalia ir jų šeimomos yra priverstos išsikelti gyventi kitur, į kitą rajoną, kuriame yra teikiamos tokio tipo paslaugos. Nors nevyriausybinių organizacijų yra pakankamai, tačiau asmenys įsijungia nenoriai ypač neįgalieji, tam reikėtų pritaikyti specialią užimtumo programą ir kvalifikuotų specialistų dėmesio.

Nevyriausybinis sektorius susilaukia vis daugiau Skuodo rajono savivaldybės dėmesio. Skatinant nevyriausybinių organizacijų teikiamų socialinių paslaugų plėtrą panaudojant savivaldybės biudžeto lėšas veiklai finansuoti, socialinės paslaugos būtų teikiamos dar efektyviau. Kadangi savivaldybėje nevyriausybinių organizacijų padaugėjo palyginus su pastaraisiais metai, tai galima daryti prielaidą, kad socialinės paslaugos bus dar labiau pasiekiamos. Taip pat Europos Sąjungos struktūrinių fondų panaudojimas yra ypač svarbus ir naudingas. Ylakių globos namai rekonstruojami ir modernizuojami pasitelkiant šiuos fondus, todės tai puiki galimybė.

Pastebėta, kad rajono visuomenė sensta, kadangi jaunimas išvyksta studijuoti į kitus miestus ir dažnai pasilieka gyventi didžiuosiuose Lietuvos miestuose, dalis darbingo amžiaus žmonių yra išvykę dirbti į užsienį. Dėl šių priežasčių vieni lieka seni tėvai ar seneliai, todėl poreikis socialinėms paslaugoms didėja. Tai yra viena iš didžiausių grėsmių Skuodo rajone. Didžiausia problema rajone vis dėlto išlieka nedarbas. Skuodo rajone nėra išvystyta stambi pramonė, nesukuriama laisvų darbo vietų, tai ir lemia bedarbių skaičiaus augimą. Registruotų bedarbių skaičius 1000-iui gyventojų 2014 metais teko 74 bedarbiai, o 2013 metais net 91 bedarbis 1000-iui gyventojų.

Vienos socialinių paslaugų gavėjų grupės išskirti negalima. Skuodo rajone nėra vienos probleminės, kuri pasižymėtų labiausiai. Galima išskirti senyvo amžiaus žmones ir socialinės rizikos šeimas, nes šioms grupėms yra skiriama daugiausia dėmesio.

Išanalizavus Skuodo rajono socialinių paslaugų esamą situaciją ir pateikus SSGG analizę pastebėti esminiai socialinių paslaugų teikimo bruožai. Apibendrintai galima sakyti, kad Skuodo rajone socialinės paslaugos yra teikimos pakankamai kokybiškai, gyventojų poreikiai yra patenkinami ir ryškių socialinių problemų nepastebėta. Tačiau senstančios visuomenės procesas bei kai kurių paslaugų trūkumas (nakvynės namai) socialinių paslaugų sistemai Skuodo rajone daro neigiamą įtaką.

3.4. Prioritetinės socialinių paslaugų plėtros kryptys

Skuodo rajono savivaldybės socialinės paramos skyrius nustatė 2015 metų socialinių paslaugų prioritetus: socialinės priežiūros, socialinės rizikos šeimoms ir juose augantiems vaikams teikiamų paslaugų gerinimas; socialinės priežiūros paslaugų teikimas pagyvenusiems ir neįgaliems asmenims; dienos globa pagyvenusiems, neįgaliems asmenims institucijoje bei asmens namuose; ilgalaikės socialinės globos paslaugų senyvo amžiaus asmenims, asmenims su negalia, vaikams likusiems be tėvų globos, institucijoje užtikrinimas. Prioritetinės socialinės grupės 2015 metais pasirinktos – socialinės rizikos šeimos, asmenys su proto negalia, senyvo amžiaus asmenys.

2015 metams išsikelti du tikslai. **Pirmasis**, tai sudaryti sąlygas asmeniui ugdyti ar stiprinti gebėjimus savarankiškai spręsti savo socialines problemas, palaikyti socialinius ryšius su visuomene, įveikti socialinę atskirtį. Tai bus siekiama įgyvendinti organizuojant socialinių paslaugų teikimą nestacionariose socialinių paslaugų įstaigose teikiant bendrąsias socialines paslaugas (aplinkos pritaikymas neįgaliesiems, kuro atvežimas į namus, vienkartinė piniginė socialinė parama), senyvo amžiaus asmenims teikiant pagalbą namuose, įgūdžių ugdymo paslaugas ir kt. Atsakingos institucijos už išvardintų paslaugų teikimą bus Socialinių paslaugų šeimai centras ir savivaldybės seniūnijos. **Antrasis** tikslas yra suteikti pagalbą asmeniui dėl amžiaus, neįgalumo, socialinių problemų galimybes savarankiškai rūpintis asmeniniu ar šeimos gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime. Tokiu atveju, bus organizuojamos stacionarios socialinės paslaugos asmenims su negalia, senyvo amžiaus asmenims, be tėvų globos likusiems vaikams. Tokios paslaugos būtų teikiamos atitinkamai pagal asmens gyvenamąją vietą VšĮ Skuodo globos namuose, VšĮ Ylakių globos namuose, Barstyčių globos namuose, o prireikus ir kitų rajonų globos įstaigose.

Siekiant socialinių paslaugų , kad socialinių paslaugų esama situacija pagerėtų , būtina investuoti į specialistų kvalifikacijos kėlimą, tikslinga sudaryti sąlygas tolimesniam socialinių darbuotojų ir socialinių darbuotojų padėjėjų profesiniam tobulėjimui. Kvalifikacijos kėlimui yra numatomos papildomos lėšos. Specialistų kvalifikacijos kėlimas yra vertinamas, kaip vienas iš svarbiausių veiksnių, kuris turi įtakos socialinių paslaugų teikimo kokybei. Kvalifikuoti asmenys, kurie teikia socialines paslaugas yra vertinami palankiau, tačiau iš jų yra laukiama ir tikimasi geresnio darbo rezultato, negu iš mažiau kompetentingo asmens. Svarbu paminėti, kad menka socialinio darbuotojo kompetencija gali turėti neigiamos įtakos teikiant socialines paslaugas, nes netinkamai suteikus nekokybišką paslaugą gali nukentėti socialinių paslaugų gavėjas.

Apibendrintai galima sakyti, kad pagrindinės socialinės problemos kyla dėl nedarbo. Dėl sunkios ekonominės padėties gyventojai susiduria su socialinėmis problemomis. Taip pat svarbus veiksnys, tai didėjantis senėjimo procesas. Senyvo amžiaus žmonių yra gana didelė dalis visų rajono gyventojų, todėl socialinių paslaugų teikimas senyvo amžiaus asmenims yra įtraukta tarp prioritetinių paslaugų. Apžvelgus Skuodo rajono socialinių paslaugų esamą situaciją nustatyta, kad trūksta tokių įstaigų kaip nakvynės namai, globos namai psichinę negalią turintiems asmenims. Pakeisti esamą socialinių paslaugų situaciją galima pasinaudojus Europos Sąjungos struktūrinių fondų teikiamomis galimybėmis, aktyviai veikiant nevyriausybinėms organizacijoms, įsteigiant reikalingas įstaigas, taip užpildant socialinių paslaugų trūkumą.

IŠVADOS

1. Teorijoje yra įvairių apibrėžimų, kurie apibūdina socialines paslaugas. Tačiau nepaisant to, vyrauja bendras bruožas, kuris identifikuoja socialines paslaugas, tai kad socialinės paslaugos skirtos asmenims ar šeimoms, kurie patiria socialinį nepriteklių, kai jiems suteikiama nematerialinė parama. Socialinių paslaugų įvairovė padeda patenkinti įvairiausius gyventojų poreikius atsižvelgiant į socialinių paslaugų principus. Su socialinėmis problemomis susiduria visos šalys, tačiau jų sprendimo būdai ir socialinių paslaugų sistema yra skirtinga, o tai ir lemia šalių socialinę įvairovę.

2. Išanalizavus socialinių paslaugų reglamentavimą nustatyta, kad priimta nemažai teisės aktų, kurie reglamentuoja socialinių paslaugų administravimą ir teikimą. Svarbiausiu dokumentu šioje srityje yra laikomas Socialinių paslaugų įstatymas bei kiti: Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymai, Socialinių paslaugų katalogas ir kt. Įstatymų numatyta tvarka, socialinių paslaugų administravimas pavestas vykdyti savivaldybėms. Savivaldybė yra viena iš svarbiausių institucijų, kurios rūpinasi savo gyventojų socialine gerove.

3. Atlikus Skuodo rajono savivaldybės socialinių paslaugų administravimo analizę ir Skuodo rajono savivaldybės socialinių paslaugų SSGG analizę, kad Skuodo rajone yra teikiamos įvairios socialinės paslaugos, svarbiausi (gyvybiškai būtini) gyventojų poreikiai yra patenkinti. Pastebėta, kad tokie socialiniai veiksniai, kaip nedarbas, visuomenės senėjimas ir emigracija turi neigiamos įtakos socialinių paslaugų teikimui Skuodo rajono savivaldybėje bei sukelia didesnę tikimybę, kad socialinių paslaugų poreikis ateityje didės. Siekiant pagerinti socialinių paslaugų esamą situaciją būtina atsižvelgti į senėjimo procesus didinant senelių globos namų vietų skaičių, teikiant socialinę globą su proto negalia, įkuriant nakvynės namus.

REKOMENDACIJOS

1. Skuodo rajono savivaldybės administracija turėtų atsižvelgti į tai, kad rajone nėra įsteigta nakvynės namų ir įtraukti šios įstaigos steigimą į savo veiklos prioritetų sąrašą. Nakvynės neturintys asmenys sukelia aplinkinių nepasitenkinimą, kelia pavojų vaikams. Benamiai neturėdami gyvenamo ploto ir pajamų linkę į nusikalstamas veiklas.

2. Socialiniams darbuotojams įtraukti kuo didesnę dalį vietos bendruomenę į socialinių paslaugų planavimo procesą, nes jie yra pagrindiniai socialinių paslaugų gavėjai. Visuomenės nuomonė yra labai svarbi bei skirtinga. Todėl įvertinus įvairius pasiūlymus ir išreikštus pageidavimus galima pasiekti geriausią rezultatą.

3. Skuodo rajono socialinės paramos skyrius turi pritraukti kompetentingų socialinių darbuotojų darbui su socialinės rizikos šeimomis. Socialiniai darbuotojai dirbdami su pažeidžiamiausia visuomenės ląstele, šeima, gali padėti įveikti socialines problemas, padėti vaikams susikuri kitokią aplinką, paskatinti nesekti tėvų neigiamu gyvenimo būdu.

4. Skuodo rajono savivaldybės Socialinės paramos skyrius bendradarbiaudamas su kitomis socialinių paslaugų įstaigomis turėtų parengti išsamų socialinių paslaugų veiklos planą, kuriame būtų pateikta SSGG analizė. Šiuo metu, 2015 metų socialinių paslaugų veiklos planas yra nepakankamai išsamus, trūksta gilesnių tyrimų apie socialinių paslaugų situaciją ir planuojamus projektus.

LITERATŪRA

1. Andrašiūnienė, M. (2007). *Socialinio darbo terminų žodinėlis*. Vilnius: Ciklonas.
2. Astrauskas, A. (2007). Decentralizacija vietos savivaldybėje: turinys ir formos. *Viešoji politika ir administravimas, 20,* 10-23. [Žiūrėta 2015 04 13]. Prieina per internetą: <Decentralizacija vietos savivaldybėje: turinys ir formos. Viešoji politika ir administravimas, 20, 10-23>.
3. Bitinas, A.; Guogis, A.; Migun, L.; Važgytė, G. (2010). Socialinių paslaugų administravimo tobulinimas Lietuvos savivaldybėse: Vilniaus ir Varėnos rajonų atvejų tyrimai. *Socialinis darbas*, 9 (1), 18-26. [Žiūrėta 2015 04 13]. Prieiga per internetą: <http://www.researchgate.net/profile/Arvydas_Guogis/publication/261402888_SOCIALINI_PASLAUG_ADMINISTRAVIMO_TOBULINIMAS_LIETUVOS_SAVIVALDYBSE_VILNIAUS_IR_VARNOS_RAJON_ATVEJ_TYRIMAI/links/0a85e534310faf2ac5000000.pdf>.
4. Dromantienė, L. (2008). *Socialinės Europos kūrimas*. Vilnius: MRU leidybos centras.
5. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (2003). Sector Futures. The future of health and social services in Europe [žiūrėta 2015 05 06]. Prieiga per internetą: < http://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_files/emcc/publications/2003/sf_hss_1.pdf>.
6. Europos socialinės apsaugos kodeksas (1964). [Žiūrėta 2015 04 19]. Prieiga per internetą: <http://www.socmin.lt/lt/teisine-informacija/teises-aktai/istatymai.html>.
7. Europos socialinė chartija (pataisyta). *Žin*., 1996, Nr. 49-1704.
8. Guogis, A (2002c). Dėl socialinės politikos modelio. *Politologija*, 4 (28), 75-94. [Žiūrėta 2015 04 11]. Prieina per internetą: <file:///C:/Users/as/Downloads/CEEOL%20Article%20(17).PDF>.
9. Guogis, A. (2000 a). *Socialinės politikos modeliai*. Vilnius: Eugrimas.
10. Guogis, A.; Bernotas, D.; Ūselis, D. (2000 b). Lietuvos *politinių partijų samprata apie socialinę apsaugą*. Vilnius: Eugrimas.
11. Guogis, A. (2012 c). Palyginamoji gerovės modelių ir socialinio adminitravimo analizė. *Tiltai*, 1, 31-44. [Žiūrėta 2015 04 30]. Prieiga per internetą: < http://journals.ku.lt/index.php/tiltai/article/view/389/361>.
12. Išoraitė, M. (2007). *Socialinių paslaugų administravimas*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
13. Indrašienė, V.; Katkonienė, A. (2011a). Socialinio darbo teorija ir praktika. Pagalbos namuose paslaugų teikimo vertinimas. *Socialinis darbas*, 10(2), 267-278. [Žiūrėta 2015 04 30]. Prieiga per internetą: < file:///C:/Users/as/Downloads/10_indrasiene_katkoniene%20(7).pdf>.
14. Indrašienė, V.; Margelienė, L. (2009b). Socialinių paslaugų teikimo Lazdijų rajono savivaldybėje vertinimas. *Socialinis darbas*, 8(2), 141-152. [Žiūrėta 2015 04 13]. Prieina per internetą: < file:///C:/Users/as/Downloads/15_indrasiene%20(7).pdf>.
15. Jarašiūnas, E (2011). Europos Sąjungos teisinio kvalifikavimo problemos. *Jurisprudencija*, 18(4), 1323-1347. [Žiūrėta 2015 03 13]. Prieiga per internetą: < file:///C:/Users/as/Downloads/4_Jarasiunas%20(1).pdf>.
16. Jordan, B.(2000). *Social Work and the Third Way – Tought Love as Social Policy*. London: SAGE Publications [žiūrėta 2015 04 18]. Prieiga per internetą; < *https://books.google.lt/books?id=LGQP4sa*-Cz0C&pg=PR3&lpg=PR3&dq=Bill+Jordan+with+Charlie+Jordan+Social+work+and+the+third+way/tough+love+as+social+policy.+%E2%80%93+London:+SAGE+Publications,+2000&source=bl&ots=IyBYOs_7pi&sig=h6lnj3pGsoi3Zv5TzViAr2oLKw&hl=lt&sa=X&ei=DOEfVfPkB8LcaLqwgeAO&ved=0CCYQ6AEwAQ#v=onepage&q=Bill%20Jordan%20with%20Charlie%20Jordan%20Social%20work%20and%20the%20third%20way%2Ftough%20love%20as%20social%20policy.%20%E2%80%93%20London%3A%20SAGE%20Publications%2C%202000&f=false>.
17. Kaminskienė, S. (2011). *Socialinio darbo dienos centruose teikiamų paslaugų efektyvumo vertinimas*. Magistratūros studijų baigiamasis darbas: socialiniai mokslai, sociologija ir politologija. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas. [Žiūrėta 2015 04 12]. Prieiga per internetą: <http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2011~D_20110711_140134-96948/DS.005.0.01.ETD>.
18. Klokmanienė, L. (2009). Socialinės paslaugos. Panevėžio kolegija: Panevėžys. [Žiūrėta 2015 04 10]. Prieiga per internetą: < http://blog.panko.lt/biblioteka/files/2010/05/Socialin%C4%97s-paslaugos.pdf>.

19. Kniauzaitė, E. (n.d). Socialinių paslaugų kokybės vertinimas. Lietuvos žemės ūkio universitetas. [Žiūrėta 2015 04 13]. Prieiga per internetą: < http://jaunasis-mokslininkas.asu.lt/smk_2007/kaimo_pletra/Kriauzaite_Elena.pdf>/

20. Langvinienė, N., Vengrienė, B. (2005). *Paslaugų teorija ir praktika*. Kaunas: Technologija.

21. Lazutka, R., Žalimienė, L. (2009). Socialinės globos paslaugos Lietuvoje: nuo hierarchinio prie mišrios globos ekonomikos modelio. *Pinigų studijos*, 2, 22 – 36. [Žiūrėta 2015 04 13]. Prieiga per internetą: < https://www.lb.lt/zalimiene>.

22. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija (nd.). *Lietuva pasirašė Europos socialinės apsaugos kodeksą* [žiūrėta 2015 04 13]. Prieiga per internetą: <http://www.socmin.lt/lt/naujienos/pranesimai-spaudai/archive/lietuva-pasirase-europos-3crs.html>.

23. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija (2015). *Teisės aktai* [žiūrėta 2015 04 20]. Prieiga per internetą: <http://www.socmin.lt/lt/socialine-integracija/socialines-paslaugos-ir-dca9/teises-aktai-9002.html>.

24. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 5 d. įsakymas Nr. A1-94 „Dėl Asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikio nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašo ir Senyvo amžiaus asmens bei suaugusio asmens su negalia socialinės globos poreikio nustatymo metodikos patvirtinimo“. Žin., 2006, Nr. 31-1092.

25. Lietuvos Respublikos Socialinių paslaugų įstatymas Nr. X-493. Žin., 2006, Nr. 17-589.

26. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija (2014). *Viešasis administravimas* [žiūrėta 2015 04 28]. Prieiga per internetą: < http://www.vrm.lt/Viesasis-administravimas69# >.

27. Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatymas Nr. I-533. Žin., 1994, Nr. 55-1049.

28. Milevičienė, D. (2003). Socialinės politikos formavimo ribos. *Socialinis darbas*, 1 (3), 81-85. [Žiūrėta 2015 04 13]. Prieina per internetą: < file:///C:/Users/as/Downloads/9_mileviciene%20(2).pdf>.

29. Munday, B. (2003). European Social Services: A Map of Charakteristics and Trends [žiūrėta 2015 05 02]. Prieiga per internetą: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:1WH8jpx6zQ4J:www.hiproweb.org/fileadmin/cdroms/Kit_Formation_Services/documents/Additional/CCommunity_services_for_persons_with_disabilities/C-11_Social_Services_EU_map_Munday_B.doc+&cd=1&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>.

30. Paulikas, V.; Adomonis, V. (2003). Vietos savivalda ir sprendimų priėmimas. *Viešoji politika ir administravimas*. 4, 66-71. [Žiūrėta 2015 05 13]. Prieiga per internetą: < file:///C:/Users/as/Downloads/viesasis_administravimas_Paulikas_Adomonis4___p66-73_.pdf>.

31. Petrauskienė, R.(2005). Lietuvos savivaldybių vidaus administravimo tobulinimas. *Viešoji politika ir administravimas*, (11), 65-73. [Žiūrėta 2015 05 20]. Prieiga per internetą: < file:///C:/Users/as/Downloads/7_R.Petrauskiene%20(1).pdf>.

32. Pilipavičienė, E. (2006). *Socialinių paslaugų teikimo organizavimas Kauno rajono kaimo vietovėse.* Magistratūros studijų baigiamasis darbas: socialiniai mokslai, vadyba ir verslo administravimas. Akademija: Lietuvos žemės ūkio universitetas [žiūrėta 2015 04 28]. Prieiga per internetą: < http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2006~D_20060614_123417-22639/DS.005.0.02.ETD>.

33. Raipa, A. (2002). Viešoji politika ir viešasis administravimas: raida, struktūra ir sąveika. *Viešoji politika ir administravimas*. 1, 11-20. [Žiūrėta 2015 04 13]. Prieiga per internetą: < file:///C:/Users/as/Downloads/1_A.Raipa%20(3).pdf>.

34. Rubikis, L. (2011-2015). *SSGG (SWOT) analizė* [žiūrėta 2015 04 04]. Prieiga per internetą: <http://www.verslas.in/ssgg-swot-analize/>.

35. Skuodis, M. (2009). Naujųjų Europos Sąjungos valstybių narių gerovės režimų vieta tradicinių Europos socialinių modelių tipologijoje. *Filosofija. Sociologija,* 2, 130-143. [Žiūrėta 2015 05 13]. Prieiga per internetą: < Skuodis, M. (2009). Naujųjų Europos Sąjungos valstybių narių gerovės režimų vieta tradicinių Europos socialinių modelių tipologijoje>.

36. Skuodo rajono savivaldybės socialinių paslaugų 2015 metų veiklos planas. [Žiūrėta 2015 04 13]. Prieiga per internetą: < http://www.skuodas.lt/go.php/Skyriai25330296>.

37. Skuodo rajono savivaldybės administracija (2015). *Socialinės paramos skyrius* [žiūrėta 2015 04 06]. Prieiga per internetą:< http://www.skuodas.lt/go.php/Skyriai25330296>.

38. Sliaužytė, K. (2006). *Socialinių paslaugų teikimo organizavimas Alytaus rajono savivaldybėje.* Magistratūros studijų baigiamasis darbas: socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas. Akademija: Lietuvos

žemės ūkio universitetas. [Žiūrėta 2015 04 13]. Prieiga per internetą: < http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2006~D_20060530_125656-31795/DS.005.0.01.ETD>.

39. Socialinių paslaugų priežiūros departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (2014). *Apie departamentą* [žiūrėta 2015 04 02]. Prieiga per internetą: < http://www.sppd.lt/lt/apie-mus/>.

40. Spruogis, E. (2004). Socialinės asmens teisės ir jų konstitucionalizacija Lietuvoje. *Jurisprudencija*, 59 (51), 5-15. [Žiūrėta 2015 04 13]. Prieiga per internetą: < file:///C:/Users/as/Downloads/1_spruogis%20(1).pdf>.

41. Šimelytė, A. (2008). *Europos socialinės chartijos (pataisytos) ir Europos socialinės apsaugos kodekso nuostatų įgyvendinimas Lietuvoje.* Magistratūros studijų baigiamasis darbas: teisės mokslai, darbo teisė. Vilnius: Vilniaus universitetas. [Žiūrėta 2015 04 10]. Prieiga per internetą: <http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2008~D_20101125_183238-92306/DS.005.1.01.ETD>.

42. Tarptautinių žodžių žodynas (nd). *Pasirinktas žodis – socialinis* [žiūrėta 2015 03 10]. Prieiga per internetą: <http://www.ukc.ktu.lt/zodynas/word.php?zodis=socialinis>.

43. Vainienė, R. (2013). *Ekonomikos terminų žodynas* [žiūrėta 2015 03 10]. Prieiga per internetą: <http://zodynas.vz.lt/Paslauga>.

44. Valenta, A. (2000). Socialinės paslaugos – dabartis ir rytdiena. *Mūsų žodis*, Nr. 12, 25-28. [Žiūrėta 2015 03 13]. Prieiga per internetą: < http://www.musuzodis.lt/mz/200003/str04.htm>.

45. Vengrienė, B.(2006). *Paslaugų vadyba*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

46. Žalimienė, L. (2003). *Socialinės paslaugos*. Vilnius: Vilniaus universiteto Specialiosios psichologijos laboratorija.

PRIEDAI

1 PRIEDAS

Asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikio
nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašo
1 priedas

(Asmens (šeimos) socialinių paslaugų vertinimo forma)

_____

(įstaigos, nustatančios socialinių paslaugų poreikį, pavadinimas)

ASMENS (ŠEIMOS) SOCIALINIŲ PASLAUGŲ POREIKIO VERTINIMAS

_____ Nr. _____
(data)

I. BENDRIEJI DUOMENYS APIE ASMENĮ (ŠEIMĄ)

1. Asmuo, kuriam reikia socialinių paslaugų (šeimai atstovaujantis vienas iš suaugusių šeimos narių)

Vardas																	
Pavardė																	
Asmens kodas																	
Gyvenamosios vietos adresas																	
Telefono Nr.																	

Pateiktas asmens tapatybę patvirtinantis dokumentas*:*

☐ Lietuvos Respublikos piliečio pasas

☐ Lietuvos Respublikos pasas

☐ Asmens tapatybės kortelė

☐ Leidimas laikinai gyventi Lietuvoje (ne ES valstybių narių piliečiams)

☐ Gimimo liudijimas

2. Kiti duomenys apie šeimos sudėtį, šeimos narių veiklos pobūdį ir jų socialinę padėtį pateikiami užpildant SP-1, SP-2, SP-8 formas.

1 priedo tęsinys

II. SOCIALINIŲ PASLAUGŲ POREIKIS

3. Asmens (šeimos) per paskutinius 12 mėnesių gautos ar gaunamos socialinės paslaugos (nurodyti gautų paslaugų pavadinimą, jų teikimo pradžią, trukmę)

_____

4. Asmens (šeimos) socialinis savarankiškumas (įgūdžiai, gebėjimai, bendravimas)[1] *(pažymėti reikiamą langelį x)*

Eil. Nr.	Ar asmuo (šeima):	Taip	Iš dalies	Ne
4.1.	geba tvarkytis buityje			
4.2.	pozityviai bendrauja šeimoje, su kaimynais, bendruomenėje			
4.3.	geba atlikti asmeniniame ir visuomeniniame gyvenime reikalingas funkcijas			
4.4.	tinkamai rūpinasi nepilnamečiais šeimos nariais			
4.5.	turi problemų dėl gyvenamojo būsto			
4.6.	turi problemų dėl smurto ar prievartos šeimoje			
4.7.	turi kitų socialinių problemų			

5. Ar šeimos nariai rūpinasi vienas kitu?

☐ Taip ☐ Ne

6. Asmens (šeimos) motyvacija spręsti savo problemas

_____

_____

7. Kokios socialinės pagalbos prašo asmuo ar kartu gyvenanti šeima (vienas iš suaugusių šeimos narių) arba ją siūlo teikti kiti suinteresuoti asmenys

_____

[1] Pildyti eilutes, kurios tinka atitinkamos grupės asmenims.

1 priedo tęsinys

III. IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

8. Motyvuotos išvados apie asmens (šeimos) socialinę riziką, galimybes gyventi savarankiškai, palaikyti ryšius su visuomene

_____

_____

9. Informacija apie kitų specialistų (įstaigų, organizacijų) pateiktas išvadas

_____

_____

10. Rekomenduojama:

☐ 10.1. Teikti socialines paslaugas asmeniui (šeimai) *(pažymėti reikiamą langelį x)*

Eil. Nr.	Socialinių paslaugų pavadinimas	Asmeniui	Šeimai[2]	Rekomenduojamas socialinių paslaugų teikėjas
1.	Bendrąsias			
2.	Socialinės priežiūros			
2.1.	Socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo			
2.2.	Laikino apnakvindinimo			
2.3.	Pagalbos į namus			
2.4.	Apgyvendinimo savarankiško gyvenimo namuose			
2.5.	Pagalbos pinigais			
3.	Kitas socialines paslaugas (įrašykite)			

☐ 10.2. Socialinių paslaugų neteikti *(nurodyti priežastis)*

_____

☐ 10.3. Atlikti socialinės globos poreikio vertinimą (*nurodyti motyvą*)

_____

_____

[2] Jeigu šeimos nariams skiriamos skirtingos socialinės paslaugos, prie rekomenduojamos teikti paslaugos nurodyti asmens eilės Nr. iš SP-1 formos.

1 priedo tęsinys

11. Kita informacija (pastabos, pastebėjimai)

_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

Socialinių paslaugų gavėjui, teikiant asmeniui (šeimai) socialines paslaugas, atstovaujančio asmens ryšys su asmeniu (šeima) _____

Vardas ir pavardė _____

Gyvenamosios vietos adresas, tel. Nr. _____

Socialinis darbuotojas _____ _____
(parašas) (vardas ir pavardė)

2 PRIEDAS

Esamos socialinių paslaugų infrastruktūros savivaldybėje analizė

Socialinių paslaugų įstaigos tipas pagal žmonių socialines grupes	Socialinių paslaugų įstaigos pavadinimas	Pavaldumas	Vietų (gavėjų) skaičius	
			iš viso	iš jų finansuoja Savivaldybės administra-cijos
Stacionarios socialinės globos įstaigos	Barstyčių vaikų globos namai	Savivaldybės administracija	32	32
	VšĮ Mosėdžio parapijos vaikų globos namai	Mosėdžio parapijos bažnyčia	12	12
	VšĮ Ylakių globos namai	Savivaldybės administracija	30	22
	VšĮ Skuodo globos namai	Telšių vyskupijos „Caritas“ organizacija	40	29
Šeimynos	-	-	-	-
Laikino gyvenimo namai	-	-	-	-
Dienos socialinės globos centrai	Skuodo socialinių paslaugų šeimai centras	Savivaldybės administracija	22	4
Savarankiško gyvenimo namai	-	-	-	-
Socialinės priežiūros centrai	Skuodo socialinių paslaugų šeimai centras	Savivaldybės administracija	45	15
NVO organizacijos	Skuodo rajono neįgaliųjų draugija	Nevyriausybinė organizacija	255	Dalinai
	Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos Skuodo rajono skyrius	Nevyriausybinė organizacija	49	Dalinai
	Telšių vyskupijos „Caritas“ organiza-cijos Skuodo skyrius	Nevyriausybinė organizacija	15	-
	Sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Skuodo Viltis“	Nevyriausybinė organizacija	24	Dalinai
Kitos socialinių paslaugų įstaigos (pagalbos į namus tarnyba, socialinių paslaugų centras ir kt.)	Viešosios įstaigos Skuodo pirminės sveikatos priežiūros centro Slaugos ir palaikomojo gydymo ir skyrius	Savivaldybės administracija	3	3

Šaltinis: Skuodo rajono socialinių paslaugų 2014 m. planas